

Gender Playground:

Spelen met gender en identiteit in de Dance scene

Foto genomen tijdens ROCKIT in Central Studios 28 maart 2009

Door: Roos van Veen

Gender Playground:

Spelen met gender en identiteit in de Dance scene

Roos van Veen

e-mailadres: roosvanveen@gmail.com

Studentnummer 3134164

Begeleider: Hans de Kruijf

Jaar: 2009

Inhoudsopgave

Voorwoord		4
Inleiding		5
Hoofdstuk 1	Theoretisch Kader	8
	1.1 Identiteit en identiteitsconstructie	8
	1.2 Identiteitsconstructie in de adolescentie	10
	1.3 Subculturen	11
	1.4 Festive Culture	13
	1.5 Gender en genderidentiteit: gender binnen de <i>playground</i>	15
	1.6 Conclusie	16
Hoofdstuk 2	Context	18
	2.1 De Dance geschiedenis in vogelvlucht	18
	2.2 Feesten, stijlen en gender	18
Hoofdstuk 3	De Dance-scene	20
Hoofdstuk 4	Gender Playground	25
	4.1 Spelen met uiterlijk	27
	4.2 Spelen met rollen	32
Hoofdstuk 5	Van feestvertier naar dagelijkse realiteit	36
	5.1 Elementen van de playground in dagelijks leven	37
	5.2 Waarom de playground?	39
Hoofdstuk 6	Conclusie	41
Literatuurlijst		44
Bijlage 1:	Reflectieverslag	47
Bijlage 2:	Samenvatting	49

Voorwoord

Deze thesis is voor mij het resultaat van een bijzondere ervaring in de wereld van de Dance, ik heb allerlei emoties ervaren en ben bekend geworden met een wereld van Dance liefhebbers, feesten en dramatiek. Het schrijven van deze thesis had ik zonder de hulp van een groot aantal mensen nooit kunnen doen. Ik wil daarom hier even de ruimte nemen om een aantal mensen te danken. Ten eerste wil Melissa en haar vrienden bedanken voor mijn ‘eerste ingang’ in de Dance-scene. Het heeft mij erg gesterkt in het gevoel dit onderzoek te redden door het warme onthaal van Melissa, Nienke, Kai, Joris, Johan en Janneke. Ik dank jullie hartelijk voor het lachen, het praten en feesten. Ten tweede wil ‘mijn flyerclub’ bedanken voor de vele gesprekken en de gezellige middagen. Ook Unity, de DJ-school Zuid-Holland en Dance Academy Amsterdam wil ik bedanken voor de hulp bij het vinden en krijgen van mensen voor mijn onderzoek. Ik ben erg dankbaar voor de behulpzame opstelling van jullie allemaal en wens jullie en andere lezers veel plezier bij het lezen van deze thesis. Ten slotte wil alle anderen bedanken voor de interviews, gesprekken en ook het plezier.

Inleiding

Feesten vormen het hart van de Dance scene, waar de mensen, de muziek en de drugs bij elkaar komen. Of het nou een leegstaand fabriekspand of de Rotterdamse Kuip is, de meest uiteenlopende locaties zijn de afgelopen vijftien jaar omgetoverd tot een futuristisch Dance decor. Feesten zijn uitgegroeid tot een totaalervaring van muziek, lasers, videobeelden, decor en theater – Arne van Terphoven en Toon Beemsterboer¹

Dance is een van de grootste jeugdgroepen in Nederland, duizenden jongeren staan elk weekend te feesten op de klanken van Dance. Jongeren van allerlei achtergronden komen samen en vieren feest. De zalen vullen zich met een dansende en plezier hebbende menigte, harde muziek en felle lichten. Dit is de ruimte van de Dance.

Deze thesis gaat over jongeren die op zoek zijn naar een eigen identiteit, los van de ouders. De jongeren bevinden zich in een specifieke periode van hun leven, de adolescentie, die zich laat kenmerken door het enerzijds hebben van ongekennde vrijheden, uitgestelde verplichtingen en het loskomen van de ouders, maar anderzijds gekenmerkt wordt door een grotere druk van leeftijdsgenoten. Het is een tijd van spanningen tussen nieuw verworven vrijheid en creativiteit en groter wordende invloed van vrienden.

Met dit in mijn achterhoofd ben ik in een drie maanden durend veldwerk op zoek gegaan naar antwoorden op gender vraagstukken in de wereld van de Dance. Vragen over wat deze jongeren vertellen over zichzelf aan zichzelf en een ander, over hoe zij zichzelf en de groep beleven. Het gaat over hoe de jongeren in de Dance scene, in deze specifieke tijd van hun leven met alle bijkomende aspecten van vrijheid tot groepsdruk, vormgeven aan de eigen gender en identiteit. De zoektocht naar gender in de Dance-scene heeft mij tot nieuwe inzichten gebracht betreft het vormgeven van de genderidentiteit van de Dance liefhebber.

Aan de hand van de gevonden data uit interviews, participerende observatie in de verschillende levensterreinen van de jongeren en de gesprekken bleek dat de jongeren in een complexe stijl van dramatiek en extreme vormen op de feesten en het conformeren in het dagelijks leven vormgeven aan gender. Dit heeft geleid tot het onderzoeken van de vraag hoe de representatie van gender op de feesten van invloed is en in relatie staat tot de dagelijkse realiteit van de jongeren. Deze thesis laat de jongeren aan het woord komen in hoe zij de genderidentiteit beleven en hoe zij dit verwerken in het verhaal dat zij vertellen over zichzelf. Het stuk dat voor u ligt beschrijft de ervaringen die ik heb gehad in deze zoektocht. Mijn

¹ Fragment uit Door! Dance in Nederland van Arne Terphoven en Toon Beemsterboer

ervaring is één geworden die ik de naam 'playground' heb gegeven. *Playground* zoals de speeltuin van kinderen, *playground* als plek om te spelen met de (gender-)identiteit, voor een groep jongeren die zich onopvallend en conformerend opstelt in de realiteit van alledag. De *playground* is de creatie van een tijdelijke ruimte voor verkenning en experimenteren met gender en identiteit. Het is een streven naar een ideale wereld, maar die alleen kan bestaan bij de gratie van de sociale realiteit. Zonder structuren en differentiatie, geen utopische wensen van de jongeren. Net als dat kinderen op de speel plaats leren hoeveel durf ze hebben, hoe stoer ze zijn, hoe ze zich tegenover een ander kind opstellen, hoe ze vriendjes maken en in dat contact zijn, het bepalen van rollen. Zo leren en verkennen de jongeren van de Dance op de feesten, tijdens de *playground* waar hun grenzen liggen, hoe ze hun vrouwelijkheid of mannelijkheid willen tonen en wat er wel en niet gezien mag worden. Ze gebruiken in hun identiteit, in het verhaal over zichzelf (ze vinden het fijn zichzelf op deze wijze toch te onderscheiden van mensen die andere dingen doen), ze gebruiken het om zonder de 'gewone' levenspatronen te verliezen toch te verkennen en uit te proberen. Het gaat over jongeren die in een eigen stijl, de *playground* omgaan met de spanningen en ook nieuwe vormen van spanningen horend bij de stijl ervaren. Vragen van deze thesis hebben zich gevormd rondom het waarom van deze *playground*, hoe gender eruit ziet in de *playground*. Hoe ontvangen ze de boodschappen en hoe verlenen de jongeren betekenis aan deze boodschappen. Wat levert deze stijl op en hoe is het gerelateerd aan de sociale realiteit?

In het eerste deel van de thesis beschrijf ik de gebruikte theoretische concepten, ik beargumenteer de keuzes en verhelder de begrippen die nodig zijn voor het inzicht in de *playground*. Vervolgens wordt de context geschetst, een kleine geschiedenis en de huidige stand van zaken wat betreft Dance en gender worden hier uiteengezet. Dit theoretisch kader en de context zijn beide nodig voor een goed begrip van de empirische hoofdstukken, waarin de concepten terug zullen komen.

Mijn veldwerk heeft op verschillende leefterreinen van de jonge Dance liefhebbers plaatsgevonden. Ik heb elk weekend een feest bezocht, met 17 jongeren heb ik interviews gehouden, soms meer dan één keer. De flyerclub, Melissa en haar vrienden hebben mij toegang verschaft tot verschillende terreinen van hun leven en meermalen ben ik met deze jongeren naar feesten geweest. Door deze jongeren ben ik zeer hartelijk ontvangen en dit heeft mij de kans gegeven op al deze terreinen onderzoek te verrichten. Op feesten heb ik met grote aantallen jongeren kunnen spreken, korte informele gesprekjes, maar soms ook langer. Al

deze jongeren hebben mij geholpen in interviews en gesprekken de gevonden data te duiden en te begrijpen wat ik heb gezien.

De resultaten uit het veldwerk komen in de drie empirische hoofdstukken terug. Hoofdstuk drie dient als basis voor het begrip en het inzichtelijk maken van de metafoor *playground* als tegenhanger van subcultuur. Ik beschrijf de levens van de jongeren en kenmerken van de groep. Dit hoofdstuk laat zien hoe ik tot de metafoor *playground* ben gekomen. Vervolgens laat ik in hoofdstuk vier aan de hand van lichamelijke uitingen van gender en rolgedrag zien hoe gender in de *playground* eruit ziet. Uitvoerig worden de uitingsvormen van gender in de context van de feesten beschreven en geanalyseerd in termen van de gebruikte theoretische begrippen. Hoofdstuk vijf beschrijft de relatie tussen de *playground* en de sociale realiteit, hier zal de meerwaarde van de *playground*, het nut dat deze vorm heeft voor de jongeren van de Dance aan de orde komen. De empirie geeft de onderbouwing van de *playground*. In de conclusie worden de verschillende onderdelen van de studie samengebracht en worden de afsluitende en concluderende uitspraken op een rij gezet.

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal ik in een aantal paragrafen concepten uiteenzetten die gebruikt worden in deze thesis. In de loop van het onderzoek werd me steeds duidelijker dat het vormen van de genderidentiteit aan de hand van de representaties in de Dance een speciaal verloop heeft voor de jongeren. Ik ben daarom tot de metafoor *playground* gekomen. Om deze metafoor te verhelderen zal ik een aantal bestaande concepten combineren. Ik zal deze in dit theoretisch hoofdstuk uiteenzetten. Eerst zal ik het begrip identiteit en de specifieke periode van de adolescentie daarin beschrijven. Vervolgens zal ik de gebruikelijke aannames over subcultuur beschrijven, maar zal ik ook al aangeven dat dit niet geheel opgaat voor de Dance-scene. *Playground* zal ik behandelen aan de hand van *festive culture* en *communitas*. Ten slotte behandel ik gender, omdat in deze thesis *playground* aan de hand van gender beschreven wordt. Met het uiteenzetten van een theoretisch begrip van de concepten, zoals ik die in het onderzoek heb gebruikt, zal een beter inzicht worden verschaft in het analyseren van hoe representaties van gender in de Dance scene zich reflecteren in de genderidentiteit van jongeren.

1.1: Identiteit en identiteitsconstructie

Het onderzoek naar identiteit heeft een verschuiving doorgemaakt van een meer essentialistische visie van een vaststaande, stabiele identiteit naar een meer constructivistische visie op identiteit waarin identiteit een meervoudig en veranderlijk karakter heeft (Sökefeld 1999:417-418).

In het werk van Holland et al (1998) wordt identiteit beschreven als het begrip dat we van onszelf hebben, het bewustzijn dat we een persoon zijn met eigen karakteristieken en het gedrag dat we vertonen als horend bij de identiteit. Identiteit is het verhaal dat we over onszelf vertellen, aan onszelf en aan de ander (Holland et al 1998:3-7). Dat identiteit niet als enkelvoudig concept kan worden beschouwd komt naar voren in dat identiteit wordt gekenmerkt door pluraliteit, het kent meerdere dimensies (Sökefeld 1999:422; Holland et al. 1998:7-8). Sökefeld (1999) beschrijft de meervoudige identiteit als een verzameling aan karakteristieken binnen een persoon. Deze karakteristieken, of dimensies van identiteit, kunnen verschillende betekenissen hebben in verschillende contexten, het ene moment kan bijvoorbeeld student-zijn van grote betekenis zijn en op ander moment juist het Dance liefhebber-zijn (Sökefeld 1999:422-426).

Antropologen hebben van oudsher vooral de groepsidentiteit bestudeerd, dat deel van de identiteit die gebaseerd is op gedeelde karakteristieken van personen in een sociale groep (Holland et al. 1998:7-8). Ook in dit onderzoek is gekeken naar hoe een persoon de identiteit voor een deel ontleend aan het horen bij een sociale groep, hoe representaties binnen een sociale groep zijn weerslag krijgt in de identiteit. Sökefeld vult hierop aan dat individuen aan de gedeelde aspecten van identiteit verschillende betekenissen kunnen toekennen. Zo is het dus mogelijk dat leden van een sociale groep aan de gedeelde karakteristieken verschillende betekenissen verlenen (Sökefeld 1999:422-423). Maar deze thesis besteedt ook aandacht aan het zelf betekenis verlenen aan de omgeving bij het construeren van de identiteit. De beleving van de eigen identiteit zal plaats krijgen. Jongeren in dit onderzoek hebben laten zien dat ze een eigen stijl hebben in het hanteren van de verschillende dimensies van identiteit, ze ontnemen deels de identiteit aan het horen en presenteren in de Dance-scene en nemen onderdelen van de representaties mee naar de dagelijkse realiteit. Ze geven eigen betekenissen aan de gegeven representaties. De identiteit wordt uitvergroet en mee gespeeld in de Dance feesten, maar weer binnen de gangbare uitingen van gender en identiteit gepast bij het 'terugkomen' in hun dagelijks bestaan.

In de wetenschap is rondom identiteit een debat herkenbaar dat zich afspeelt op het spanningsveld tussen structuur en *agency*. Enerzijds de invloed van sociale structuren, anderzijds de creativiteit en vrijheid van het individu bij de identiteitsconstructie. Côté & Levine (2002) stellen dat het meervoudige en veranderlijke karakter van identiteit ruimte geeft voor een eigen bijdrage van het individu, verandering is niet alleen het gevolg van sociale veranderingen maar ook van *agency*, de vrijheid van het individu (Côté & Levine 2002:67). Holland et al (1998) spreken bij de identiteitsconstructie van onderhandeling tussen structuren, de sociale context, en *agency*, de creativiteit van het individu. Een individu is voor een deel onderhevig aan de sociale structuren, maar heeft in reactie op de omgeving *agency*, de creativiteit van het individu in het invulling geven en betekenis verlenen aan de structuren (Holland et al. 1998:270-282). Mensen zijn dus niet geheel autonoom, *agency* kent beperkingen door het deels onderhevig zijn aan structuren. Structuren kunnen volgens Sökefeld begrepen worden als de gegeven en gedeelde kenmerken van bijvoorbeeld gender o\in de samenleving, zoals de verwachtingen, de stereotypen en rollen. In het construeren van de identiteit en het vertonen van gedrag horende bij de identiteit houden mensen rekening met deze beperkingen die de samenleving oplegt. Maar zoals gezegd betekent dit niet dat in de overdracht van sociale structuren het individu een passieve houding heeft (Sökefeld, 1999:424-425; Côté & Levine 2002:65-68). Er is sprake van creativiteit van het individu in

het betekenis verlenen en reageren op de sociale structuren, waarbij de uniekheid van de persoon ten opzichte van anderen actief nagestreefd wordt (Côté & Levine 2002:65-68; Holland et al 1998:5-7).

In mijn veldwerk heb ik identiteit aan de hand van dit theoretisch kader gehanteerd als de wijze waarop de jongeren zichzelf beleven en presenteren, hoe zij het verhaal over zichzelf vertellen aan zichzelf en aan de ander (Holland et al. 1998:3-4). Zowel *agency* als sociale structuur worden serieus genomen bij het begrip *playground*, om recht te doen aan het complexe proces van identiteitsconstructie. Ik heb gekeken naar hoe jongeren deels conformeren aan verwachtingen van de playgrounds en de dagelijkse realiteit, maar ook hoe de jongeren daar uniek in zijn en een eigen inbreng in hebben (Côté & Levine 2002:65-68; Holland et al. 1998:5-7; Sökefeld 1999:424-425). De jongeren in mijn onderzoek bevinden zich in de adolescentie. De adolescentie neemt in het proces van identiteitsconstructie een bijzondere plek in en daarom zal nu eerst de adolescentie als specifieke fase beschreven worden.

1.2: Identiteitsconstructie in de adolescentie

De adolescentie is een aparte levensfase waarin jongeren de overgang maken van kindertijd naar volwassenheid en deze fase kenmerkt zich door de zoektocht naar het vinden van een passende identiteit (Luyckx et al. 2008:58; Johansson 2008:70-71). De adolescentie is een onzekere tijd voor het individu wat betreft het vormen van een eigen persoonlijkheid, er is een groot aantal keuzemogelijkheden. De adolescent heeft een periode ter beschikking waarin nog geen vaste keuzes gemaakt hoeven worden. Voorafgaand aan het maken van een enigszins stabiele keuze heeft de adolescent ruimte om te proeven aan verschillende identiteiten. Deze verkennende fase wordt in de literatuur het *moratorium* genoemd (Erikson 1968).

Het verzamelen van informatie over de sociale wereld vindt plaats door middel van sociale vergelijking. Deze informatie wordt verwerkt in de identiteit. De adolescent ziet zichzelf in relatie tot anderen, leert hoe er verbeteringen kunnen worden aangebracht en stelt normen en waarden voorlopig vast. Vrienden blijken een grote rol te hebben in het betekenis verlenen aan de gegeven boodschappen, ouders gaan een steeds kleinere rol spelen in de adolescentie. Wel kan gezegd worden dat de jongere deels zelf kiest welke boodschappen ontvangen worden. De adolescent identificeert zich over het algemeen met groepen of boodschappen die inspirerend voor of vergelijkbaar met de zelf zijn (Kramer, Inglewed & Iphofen 2008:892-898). De jongeren uit mijn onderzoek bevinden zich dus in een tijd waar de

keuzes en vrijheid groot zijn, maar het is ook een tijd waarin de rol en druk van vriendengroepen sterker worden (Gaunlett 2002:39-41).

De onderzoeksgroep van dit onderzoek bevindt zich dus in een bijzondere fase van de identiteitsconstructie. De ruimte die zij hebben in het verkennen van identiteiten is uniek en in verhouding tot andere levensfasen kent de adolescentie een grote keuzevrijheid door uitgestelde verplichtingen (Johansson 2008:70-71; Luyckx et al. 2008:58-59). Maar er is sprake van spanningen tussen de vrijheid die deze tijd kent en de druk van de omgeving, in deze tijd de veranderende en groter wordende druk van vriendengroepen. In de literatuur wordt gesteld dat door de relatief vrije keuze en uitgestelde verplichtingen de adolescent een actieve bijdrage levert aan zijn eigen identiteitsconstructie en dat er dus sprake is van *agency* (Luyckx et al. 2008:60; Krayner, Inglewied & Iphofen 2008:892-898, Gaunlett 2002:39-41). Omdat de jongeren zich meer losmaken van de ouders gaan vrienden en Dance een grotere rol spelen in het verkennen van de mogelijkheden voor de identiteit. Dance wordt gebruikt voor het verzamelen van informatie en er is druk vanuit de groep. Dit is ook wat voor de jongeren in mijn onderzoek geldt. Ze gebruiken de *playgrounds* van de Dance om de wensen en behoeften wat identiteit betreft te verkennen, maar er wordt ook druk uitgeoefend vanuit de structuur van *playground*. Om het proces waarbinnen de jongeren vormgeven aan de genderidentiteit te beschrijven zal ik subcultuur en *playground* eerst uiteenzetten.

1.3: Subculturen

Subculturen worden al lange tijd geassocieerd met muziekstijlen, de Dance als muziekvoorkeur is dan de basis voor de subcultuur. Adolescenten positioneren zich in de sociale wereld door middel van een keuze voor een bepaalde muziekcultuur en daarmee ook voor bepaalde bronnen voor en representaties van identiteit en gender. Voor de identiteitsconstructie bij adolescenten kan gezegd worden dat voorkeur hebben voor een bepaalde stijl ook betekent dat er karakteristieke gedragingen en houdingen overgenomen worden als onderdeel van de sociale identiteit van de adolescent (North & Hargreaves 1999:90-91).

In de oudere subculturele studies wordt subcultuur gedefinieerd aan de hand van het thema 'verzet'. Deze subculturen werden gezien als arbeidersklasse jongeren die gericht zijn op verzet tegen de (volwassen)maatschappij, de dominante cultuur, en het opeisen van een eigen cultuur, ruimte en stijl. De jongeren verzetten tegen de dominante cultuur in een poging om te gaan met de spanningen horend bij deze fase in het leven (Hebdige 1979). De

wetenschappelijke benaderingen van gedrag binnen subculturen vindt plaats op een continuüm tussen het beoordelen van het gedrag als ‘creatief en actief’ tot ‘passief en onkritisch’ (Wilson 2006:21-27).

Deze definitie van subculturen met verzet als hoofdbestanddeel wordt de laatste jaren in twijfel getrokken en ook ik ben tegen gekomen dat dit geen werkbare definitie is voor de Dance. In de huidige postmoderne samenleving zijn volgens sommigen nieuwe interpretaties nodig (Thornton 1996:3-6; Redhead 1997:25-31). Volgens Thornton is er geen sprake van verzet tegen de dominante cultuur, maar van het vinden van alternatieven voor de gebruikelijke structuren. Er is sprake van een mix van de dominante structuren en eigen waarden. De jongeren zijn volgens haar niet op zoek naar het verwerpen van structuren, maar zijn op zoek naar status (Thornton 1996:88-96). Redhead wijst expliciet op de veranderde context, de tijden van de Punks en Hippies zijn gepasseerd en een nieuwe context vraagt om andere benaderingen. Volgens Redhead is de Dance subcultuur een cultuur van escapisme, verzet is dan een ongepaste term omdat het puur om vermaak en vlucht gaat (Redhead 1997:25-31). Maar Thornton stelt dat elke subcultuur een doel heeft en dat ze wel degelijk functies hebben. Voor de jongeren is in de context van de huidige westerse samenleving politiek verzet minder van toepassing en dat leidt dan ook tot verminderde politieke motivatie. Status en oplossingen voor sociale spanningen zijn doelen die nog wel een rol spelen. Jongeren in subculturen duiden de eigen waarden en status het best door te vertellen over het ‘belachelijke’ van andere subculturen. Door het neerzetten van de andere zijn ‘belachelijke gebruiken’ definiëren ze de diepgang van de eigen subcultuur (Thornton 1996:163). In mijn onderzoek bleek ook dat de jongeren geen verzet tegen dominante waarden, maar juist het spelen met deze waarden uitoefenen. De jongeren gebruiken de gangbare uitingen, maar gieten deze in extreme vormen. Dit is waar mijn metafoor *playground* vandaan komt.

Wilson (2006) beschrijft dat te weinig aandacht is geweest voor hoe de jongeren zelf deze cultuur beleven. De subculturen, in zijn geval de Canadese Dance culturen, zijn vaak alleen door de ‘buitenstaanders’ beschreven. Gesproken werd van een ‘troubled youth culture’ maar Wilson ziet vormen van oplossen van kwesties waar jongeren voor staan in hun leven. Wilson ziet het gedrag als een proactieve en creatieve reactie op de marginale positie van de jongeren. Dat de jongeren zich in een tussenfase bevinden brengt spanningen mee, naast de ruimte en vrijheid van kiesmogelijkheden. Dit onderdeel van de identiteitsconstructie in de adolescentie speelt een rol in het vormen van subculturen. Jongeren hebben de behoefte status en gemeenschappelijkheid te ervaren en vinden dat bij elkaar (Wilson 2006:6-27). De vragen die deze bespreking opwerpt gaan over in hoeverre de subcultuur zich uit in een vorm van

escapisme, verzet of juist het combineren van dominante en eigen structuren. Net als Wilson zie ik de Dance als een proactieve en creatieve reactie op het de positie van de jongeren. Ik ben gaan werken met de metafoor *playground*. De jongeren zitten in een fase van enerzijds veel vrijheid en anderzijds juist druk van vriendengroepen en het volwassen leven dat ze te wachten staat. Zij hebben een ruimte gecreëerd waarin zij vrijheid uitoefenen in het spelen met en vormen van de eigen identiteit, maar deze ruimte bestaat alleen bij de gratie van de sociale structuren en het leven buiten de *playground*. In de volgende paragraaf zal dit laatste fenomeen nader uiteengezet worden aan de hand van literatuur over *festive cultures en communitas*.

1.4 Festive Culture: feestbezoek als festival

De Dance subcultuur is bij uitstek een cultuur die inhoud krijgt door de feesten, het speciale karakter van de feesten is van invloed op de vorming van zijn leden. Door de speciale plek die het feesten heeft in de scene ben ik uiteindelijk gekomen tot mijn begrip van '*playground*'. Om dit te verduidelijken zal ik hier aan de hand van *festive culture de playground* benaderen. Dit zal leiden tot een beter begrip van de waarde en invloed die feesten hebben op de jongeren zoals die in deze studie wordt beschreven.

In de literatuur worden festivals beschreven als sociaal fenomeen met een dramatische intensiteit en een dynamisch karakter. Ze hebben een sociale functie en een symbolische betekenis. De gedragsuitingen zijn gerelateerd aan de waarden van samenleving, het raakt aan de sociale identiteit en geeft een blik op de wereldvisie van de groep. De gedragspatronen van de dagelijkse realiteit worden vertolkt met een meer extreem karakter, mensen hebben de ruimte te doen wat ze anders niet zouden doen (Falassi 1987:2-3). Een festival heeft verschillende elementen, zo kennen ze vaak ook verschijnselen die van speciale betekenis zijn. Zoals maskers en andere kleding, die helpen af te stappen van de gewone identiteit, die experimenteren makkelijker maken. Deze symbolen kunnen gezien worden als hulpmiddelen om de identiteit anders te beleven. Ze verschaffen mogelijkheden om een andere verbeelding en representatie van de identiteit neer te zetten. Ook de *playground* kent deze dramatische intensiteit, de jongeren vergroten aspecten van gender en uiten dit in extreme vormen, ze spelen met gender in de ruimte die ze daarvoor hebben. Ze gebruiken hun uiterlijk, rollen en stimulerende aspecten om 'los te komen' en zich in een andere gedaante te presenteren (Napier 1987:211). Festivals hebben het doel om de gezamenlijke waarden te bevestigen en te vieren. Op festivals wordt laten zien wat heilig is voor de groep, grenzen kunnen worden

verlegd en de gemeenschap komt samen. In de Dance *playgrounds* worden de waarden van de groep en de identiteit van de jongeren ‘gevierd’, ze tonen zowel de groepsidentiteit als de uniekheid van de persoon daarin.

Het begrip *communitas* dat geïntroduceerd werd door Victor Turner past goed bij het benaderen van de feesten en dan vooral het streven van de leden van de Dance scene. Met *communitas* wordt een niet hiërarchische, ongedifferentieerde en vrije gemeenschap bedoeld, het ervaren van een tijdelijke utopische wereld. Sociale hiërarchie smelt weg voor het moment. Maar het blijft een ideaal dat niet verwezenlijkt kan worden omdat het zijn bestaan ontleend aan het juist hebben van structuren en hiërarchie. Zonder structuur of hiërarchie kan er geen *communitas* bestaan. Op de Dance feesten komen mensen van allerlei lagen uit de samenleving, deze vervagen wanneer ze op in de *playgrounds* zijn. De jongeren streven naar en voelen zich gelijkwaardigheid. Maar ook de *playground* kan niet bestaan zonder structuren. Het kent ook een vorm van structuur, van een vooropgezet plan. Om mensen dat utopische gevoel te kunnen geven en te kunnen vluchten van de routine en structuur wordt gesteld dat er structuren nodig zijn die voeding geven aan het vrije spel. Rooijackers noemt dit de ‘cyclische dynamiek’. Er is dus sprake van een cyclische dynamiek tussen structuur en *communitas*. Dat past bij de *playgrounds*, een tijdelijke wereld waarin de jonge Dance liefhebbers hun identiteit kunnen verkennen en waarin ze streven naar de gelijkwaardigheid, maar die afgewisseld wordt en zijn waarde heeft door het leven in de dagelijkse realiteit. Maar wat gender betreft geldt wel een hoge mate van differentiatie, daarom is *communitas* niet geheel van toepassing, maar volgt het wel een gelijk proces (Rooijackers in Dekker, Roodenburg & Rooijackers 2000:189-191).

Het festival kent grenzen, er is altijd sprake van in- en uitsluiting van mensen en van selectie van representaties. Wie mogen deelnemen en wie niet? Welke groepsidentiteit wordt gepresenteerd, en door wie? Deze grenzen worden in ieder geval bepaald aan de hand van het niet toelaten van mensen die het gevoel van *playground* bederven. Mensen kunnen de beelden verstoren en dat is niet gewenst. Het bepalen van grenzen krijgt vorm in onderhandeling met elkaar, het uitsluiten en insluiten en maken van gedragsafspraken gebeurt aan de hand van de houdingen naar elkaar. Gedrag dat past wordt versterkt en niet passende gedragsvormen gemeden of verstoten. Er wordt eenheid getoond en samen leren de actoren het passende gedrag voor het behoud van de eenheid (Murillo 1997: 265-278).

Aan de hand van het begrip van *festive culture*, festivals, en het proces van *communitas*, de tijdelijke ideale wereld, kan *playground* dus benaderd worden. Het identiteitsproces van de jongeren speelt zich deels hierbinnen af. Het verhaal van de jongeren

over zichzelf is een combinatie van de in de *playgrounds* neergezette extreme uitingen, die gerelateerd zijn aan de waarden van de dominante cultuur. De jongeren beleven dit tijdelijk, ze keren ook weer terug uit de *playground* en conformeren dan meer naar de samenleving. Enkele onderdelen, belevingen van de persoon vinden zijn weg naar de ‘buitenwereld’, jongeren halen wat uit deze *playground* en dat maakt het een creatieve en proactieve reactie op de fase in het leven. Het is een steun in het omgaan met spanningen, het hebben van een ruimte als de *playground* betekent voor de jongeren dat zij aan wensen en behoeften gehoor kunnen geven. De jongeren kunnen door het bestaan van de *playground* het leven in deze onzekere fase doorkomen. Het beleven en presenteren van de identiteit aan de hand van de *playground* wordt in deze thesis geanalyseerd met het concept gender, de genderidentiteit. Daarom zal gender als specifiek onderdeel van de identiteit als laatste behandeld worden.

1.5: Gender en genderidentiteit: Gender binnen de Playground

Gender is een onderdeel van de complexe constructie van de identiteit, een onderdeel van de beleving en gevoel van een identiteit (Gaunlett 2002:40). Uit de literatuur over gender kan worden vastgesteld dat gender de sociaal-culturele dimensie van sekseverschillen is. Het begrip gender is sociaal geconstrueerd, wat inhoudt dat het geen biologisch gegeven is maar gevormd wordt door het begrip dat in een samenleving is van wat mannelijkheid en vrouwelijkheid moet zijn (Buikema & van der Tuin 2007:10). Hoe het begrip gender ingevuld wordt in een samenleving heeft te maken met karakteristieken die toegekend worden aan de man en vrouw en de associaties die heersen met wat vrouwelijk is en wat mannelijk (Meijer 2007:244).

Gender is een duidelijk waarneembaar aspect van leven, de grenzen zijn goed zichtbaar. Wanneer een jongen bijvoorbeeld een rok zou aantrekken reageert de omgeving daar sterk op (Gaunlett 2002:103). Het lichaam speelt een prominente rol in het uiten van gender bij de adolescent, omdat door middel van het lichaam uiting gegeven kan worden aan het man dan wel het vrouw zijn. De jongeren in mijn onderzoek gebruiken hun lichaam om in de *playgrounds* hun wensen en behoeften te uiten, de extreme vormen vergroten de bestaande genderpatronen (Reischer & Koo 2004:311). Om de rol van het lichaam in het uiten van gender te bespreken gebruik ik het concept ‘*Bodily Hexis*’ van Pierre Bourdieu. Dit is een veelbesproken en bediscussieerd concept. In deze studie wordt *bodily hexis* begrepen als de lichamelijke technieken en het gebruik van het lichaam als manifestatie van ingebedde/belichaamde structuren. Bepaald lichamenlijk gedrag wordt aangeleerd, gedrag dat

past bij de positie en waarden van het individu in de samenleving (Crossley 2001:153-156). Jongeren kunnen dus aan de hand van het lichaam structuren vertolken, ze presenteren patronen met het lichaam. Verschillen kunnen heel klein zijn, maar symbolisch groot gemaakt worden. Het natuurlijke verschil van gender wordt dan vergroot en versterkt door secundaire, sociale kenmerken. Er dient gewerkt te worden aan de waarden en lichamelijke technieken passend bij de positie. De Dance zet in de playgrounds ook een duidelijke en vergroot beeld van gender neer, de gender verschillen worden extra benadrukt en krijgen zo meer belang (Crossley 2001:155). Het lichamelijke vormt dus een fysieke manifestatie van de genderidentiteit. Het lichaam en de wens en passie om jezelf in uiterlijk uiten is een belangrijk element van het leven. Het lichaam is gelijktijdig een sociale representatie en een beleving. Lichamelijke disposities beïnvloeden ons zelfbewustzijn. Het lichaam maakt ons zichtbaar voor anderen, je leert jezelf te zien door te vergelijken met anderen (Van Wolputte 2004:253-258).

Van belang zijn sociale structuren, de heersende en dwingende gender kenmerken te achterhalen, die ook in het lichaam naar voren kunnen komen. Maar ook *agency* en de wijze waarop de adolescenten vrijheid hebben en nemen in betekenis verlenen en uiting geven aan hun genderidentiteit. In de dubbelzinnige context van vrijheid en structuur construeren de jongeren de genderidentiteit. Logischerwijs volgt op het gegeven dat adolescenten zich losmaken van de ouders en zelf actiever worden in het construeren van de genderidentiteit er nieuwe bronnen invloed hebben op en gebruikt worden voor de identiteitsconstructie. In de thesis komen zowel de uitingen en beleving van gender op feesten als in het dagelijks leven. De relatie tussen de twee zullen in kaart gebracht worden.

1.6: Conclusie

Playground is het centrale begrip in deze thesis. Om dit goed te beschrijven zijn in dit theoretische kader enkele concepten aan de orde geweest die allen een rol spelen voor het verhelderen van de metafoor *playground*. De jongeren zitten in een fase van enerzijds veel vrijheid en anderzijds juist druk van vriendengroepen en het volwassen leven dat ze te wachten staat. Zij hebben een ruimte gecreëerd waarin zij vrijheid uitoefenen in het spelen met en vormen van de eigen identiteit, maar deze ruimte bestaat alleen bij de gratie van de sociale structuren en het leven buiten de *playground*. Bij het begrip van '*playground*' heb ik om recht te doen aan het complexe proces van identiteitsconstructie zowel *agency* als sociale structuur serieus genomen. Ik kijk naar hoe jongeren deels conformeren aan verwachtingen

van de *playground* en de dagelijkse realiteit, maar ook hoe de jongeren daar uniek in zijn en een eigen inbreng in hebben (Côté & Levine 2002:65-68; Holland et al. 1998:5-7; Sökefeld 1999:424-425). De jongeren in mijn onderzoek bevinden zich in de adolescentie. Omdat de jongeren zich meer losmaken van de ouders gaan vrienden en Dance een grotere rol spelen in het verkennen van de mogelijkheden voor de identiteit. Het verkennen van deze mogelijkheden voor identiteit, het *moratorium*, maakt deel uit van het begrip van *playground*. Ze gebruiken de *playgrounds* van de Dance om de wensen en behoeften wat identiteit betreft te verkennen, maar er wordt ook druk uitgeoefend vanuit de structuur van *playground*. Net als Wilson zie ik de Dance als een proactieve en creatieve reactie op het de positie van de jongeren. Ik heb de *playground* theoretische onderbouwd met het begrip van identiteitsconstructie, *moratorium*, gender, *festive culture*, festivals, en het proces van *communitas*.

Hoofdstuk 2: Context

2.1 De Dance geschiedenis in vogelvlucht

De geschiedenis van Dance begint in de jaren 80 in verlaten fabriekshallen in de Verenigde Staten. Voortgekomen uit nieuwe mixtechnieken die toegepast werden op Disco muziek ontstond een ritmische vorm van muziek, gekenmerkt door een vasthoudende beat. De bezoekers bestonden bijna uitsluitend uit Afro-Amerikaanse homoseksuelen. Het kende een seksueel karakter en vaak waren er speciale 'Feely-Feely' ruimten (kleine ruimten die afgesloten konden worden om intiem contact te hebben) vrijgemaakt. Pas naar een aantal jaren vindt de muziek zijn weg naar het grotere publiek en de landelijke discotheken. In de jaren 90 vindt de Dance zijn weg naar Nederland en worden de eerste grote feesten georganiseerd. Die tijd wordt aangeduid als de tweede 'Summer of Love', verwijzend naar de jaren 60. Dit heeft veel te maken met het drugs gebruik, waarvan de mensen 'als verliefd rondlopen'. Het seksuele karakter blijft tot op heden gedeeltelijk aan de Dance plakken, deels door het drugsgebruik dat andere vormen van omgang meebrengt die gekenmerkt wordt door veel aanraking en grensverleggend is (Terphoven & Beemsterboer 2004:20-31). Maar het is meer een imago overgehouden aan vroegere jaren. Er zijn associaties met seksualiteit, maar de jongeren zelf beleven dat anders.

2.2 Feesten, stijlen en gender

De Dance is een cultuur van feesten, als je van Dance houdt betekent dat gelijktijdig dat je feesten bezoekt. Op de feesten hangt een sfeer van saamhorigheid en zijn waarden als respect en liefde hoog aangeschreven. Vrouwen en mannen feesten hele nachten, het samen feesten is waar het in de Dance omgaat. Van jong tot inmiddels ook een oude garde bezoeken elk weekend op verschillende locaties feesten. Het is een miljoenenindustrie geworden. Voor ieder is er wat wils, van keiharde Hardcore tot dromerige Trance muziek.

In vroegere tijden werd er alleen onderscheidt gemaakt tussen Hardcore en mellow, hard en mild, maar door de jaren heen ontstaan steeds meer stijlen en soms worden deze als tegenhanger van een andere stijl neergezet. Zo komt de Techno voort uit de Hardcore, een echt Nederlands product die bekend staat om de harde *beat*. Hardcore werd niet door alle publiek goed ontvangen wordt en zo ontstond de iets mildere variant Techno. Dance kent ontzettend veel stijlen en binnen deze stijlen weer meerdere substijlen, maar er zijn vier hoofdstromingen te herkennen: Trance, Hardcore, Hardstyle, Techno. Enkele voorbeelden van de verschillende substijlen zijn: Tekno, Electro, Jungle, Drum 'n Bass, Breakbeat, Schranz,

Industrial, Dirty House en nog veel meer. Elk kent zijn eigen locaties en zijn eigen mensen. Maar ze zijn ook allen verbonden door hun afkomst uit de Dance (Terphoven & Beemsterboer 2004:40).

Trance staat bekend als stijl waar het publiek ouder is en waar seksualiteit het meest aanwezig is. Er zijn feesten met namen als 'Erotic City' en de vrouwelijke bezoekers gaan erg sexy en bloot gekleed. Hardcore is een groep waar bijna het tegenovergestelde van gezegd wordt, de vrouwen zouden 'mannelijk' en 'aseksueel' zijn, de mannen vooral door uiterlijke kenmerken een 'harder' uiterlijk hebben (kale koppen, legerkisten bijvoorbeeld). Maar ook in de Hardcore is de er een stijl van veel bloot, topjes en blote bovenlichamen. Alle tussenliggende stijlen kennen varianten op de sexy stijl. Het publiek is overal een publiek dat zich op de feesten graag laat zien, veel kleur en veel bloot is op elk feest te zien. Het past bij het vrolijke en kleurrijke karakter van de feesten, in de aankleding en de lasershows wordt ook veel kleur en uitbundigheid tentoongesteld. Feesten worden in ongeveer gelijke getallen van mannen en vrouwen bezocht, het is een groep voor iedereen. Het is geen uitgesproken mannencultuur of juist omgekeerd.

Dance is dus een groep waarin veel wordt gefeest en waar seksualiteit en uiterlijk een onderdeel van zijn. Mannen en vrouwen gaan naar de feesten om los te gaan, om zichzelf te zijn en om hun vrouwelijkheid en mannelijkheid te tonen, te 'showen'.

Hoofdstuk 3: De Dance-scene.

In het voorgaande heb ik een aantal concepten uiteengezet die de *playground* theoretisch onderbouwen. Vervolgens heb ik kort de context geschetst van gender in de Dance, hier zal ik aan de hand van empirische data de metafoor *playground* behandelen. Met dit hoofdstuk wil ik de basis leggen voor het analyseren van gender in de context van de *playground*.

Op één van mijn eerste feesten leer ik Melissa kennen, een 18 jarige Utrechtse die nu anderhalf jaar bijna elk weekend op een feest te vinden is samen met haar vrienden². Ze neemt me mee op sleeptouw en geeft mij een kijkje in het haar leven en dat van haar vrienden. Het is een groepje scholieren, twee jongens en drie meiden, die er prat opgaan Dance liefhebbers te zijn en al vele feesten bezocht te hebben. Met het aangeven dat ze feesten bezoeken en welke feesten dat waren geven ze aan echte Dance liefhebbers te zijn. Zittend bij Melissa op de bank en tijdens de feesten wordt al snel duidelijk dat het bezoeken van feesten een ‘must’ is. Het geeft aan dat je ‘echt’ van de Dance bent, het is het centrale element van de Dance-scene. Het spreken over Dance is altijd spreken over feesten, welke feesten je geweest bent, welke DJ echt vet draaide en waar je nog heen wil. Stuk voor stuk zou ik ze op straat nooit in een groep kunnen plaatsen, ze zijn buiten de feesten heel gewone jongeren om te zien. Waar je de Dance aan herkent hangt altijd samen met de feesten. Melissa vertelt in het een interview over de Dance-scene:

‘Dance is feesten. Ja, het feesten is waar het om draait in de Dance, als je niet naar de feesten gaat hou je ook niet echt van Dance. Het maakt niet uit wat je verder daarbuiten doet, school, werk of wat dan ook. Maar het feesten is een must, daar ben je met mensen die ook echt van Dance houden. We zijn mensen die houden van helemaal los gaan in de weekenden, lekker uit je bol gaan en dat doen we dan ook. Maar daarna gewoon weer je week in gaan hoort daar ook bij, ik heb van alles te doen op school enzo, dat moet ook. Maar dan is het gewoon relaxed als je het weekend echt een vet feest hebt ’. - Melissa³

Al snel in mijn onderzoek bleek dat Dance een groep is die moeilijk te duiden is, ze laten zich eigenlijk alleen kenmerken door de feesten die worden gehouden. Elk weekend worden op verschillende locaties tal van feesten gehouden die allen druk bezocht worden. Het is een

² Melissa en haar vrienden hebben mij een aantal keer mee genomen naar feesten, hebben me de kans gegeven met ze op te trekken en ik heb met een aantal van hen interviews kunnen houden

³ Fragment uit interview met Melissa op 28 februari 2009

groep van extremen, ze ‘verdwijnen’ in het dagelijks leven maar zijn opvallend op de feesten. Uiteindelijk vind ik ook een groepje met wie ik kan flyeren, een stel jongeren, die naast het houden van Dance ook een bijbaan heeft waarbij ze flyers voor Dance feesten uitdelen⁴. Ook van deze groep begrijp ik dat de Dance-scene een heel diverse groep is die weinig uiterlijke kenmerken die de leden herkenbaar maakt in het dagelijks leven, geen specifieke kledingstijl, geen speciale haardracht of gebaren die het toelaten ze als groep te duiden wanneer je ze passeert op straat. Volgens de groep zijn het de persoonlijke eigenschappen waaraan een Dance liefhebber herkenbaar is.

Onderzoeker: Ik merk dat het lastig is om kenmerken aan te wijzen die echt horen bij een Dance-liefhebber..

Lesley: Ja, dat is ook zo..we hebben niet echt van die dingen zoals wel bij de Hiphop, dat je ze kan aanwijzen op straat aan een zakdoek om het hoofd of een wijde broek. Geen kleding enzo die echt passen bij de Dance. De Dance feesten worden door allerlei types bezocht, er zijn geen regels of van die dingen die je als groep doet.

Marieka: Het gaat ook niet om het laten zien dat je van Dance bent ofzo, het is meer de instelling die je hebt. Dat je van feesten houdt kan je toch ook niet in uiterlijk laten zien, dat vind ik ook nergens voor nodig. Ik vind dat ik op school enzo niet hoeft te laten zien dat ik van de Dance ben..ik weet het gewoon zelf wel. Het is meer dat je persoonlijke eigenschappen hebt die echt passen bij de Dance, ik denk dat we echt levensgenieters zijn..we gebruiken onze vrije tijd om veel plezier te hebben.

Onderzoeker: Dus het gaat meer om je persoonlijkheid, dat je geniet van je vrije tijd? Jullie vinden dat je dat niet zo hoeft te laten zien?

Myrthe: Ja, maar je neemt het wel mee natuurlijk..dat je van vrijheid houdt, openstaat voor nieuwe dingen. De feesten zijn echt een plek waar je dat allemaal kan laten zien, waar allemaal mensen met dezelfde instelling zijn. Feesten past echt bij mensen die van vrijheid houden. Daarbuiten ben je natuurlijk niet ineens niet vrij, maar dan heb je wel heel andere dingen waar je om moet denken..om je school en ook je toekomst⁵

Vaak zag ik buiten de feesten redelijk doorsnee types, niet anders dan vele jongeren die je dagelijks passeert op straat. Het opeisen van een eigen publieke ruimte in het leven van alledag staat niet op de agenda van de Dance. Ook zijn er nauwelijks activiteiten of plekken

⁴ De flyerclub is een groep van drie jongens en drie meiden, ik heb enkele weken elke donderdag met ze rondgelopen en gestaan in en rondom het Centraal Station van Amsterdam, later heb ik ook interviews gehouden en feesten met ze bezocht.

⁵ Gesprek tijdens flyeren op 12 maart 2009

waar de jongeren veel te vinden zijn of actief in zijn, op de site van Partyflock⁶ na. Ze hebben de feesten en anders dan bij vele andere jongerengroepen blijft hun ruimte daartoe beperkt. De jongeren met wie ik ben opgetrokken gedurende mijn veldwerk hebben uiteenlopende leefstijlen en toekomstplannen en kennen verschillende wensen wat betreft het leven in de maatschappij. De één is druk met zijn school en wil graag verder studeren, een ander droomt van een gezinnetje. De meeste jongeren bereiden zich op eigen wijze voor op het volwassen leven en wisselen dit af met het vrij zijn en jong kunnen zijn tijdens het feesten⁷. Het gebrek aan kenmerken, afzetten tegen de volwassen maatschappij en gedeelde visies op de wereld maakt dat ik geneigd ben de groep te duiden in relatie tot de feesten. Na enige tijd veldwerk noteerde ik:

Al een tijdje valt het me op dat de Dance jongeren een scheiding maken tussen het feesten en het leven buiten de feesten. Het feesten is het terrein van hun groep en de wereld daarbuiten wordt daar los van gehouden. Enerzijds benadrukken ze het horen bij en houden van de Dance, anderzijds lijken ze daar geen plek voor te willen in het dagelijks leven. Het boeit me dat de feesten een speciaal karakter en speciale plaats hebben in deze groep. Er valt geen interview te houden of steeds weer komt het onderwerp op de feesten, ze vinden dit kennelijk het meest kenmerkend voor de groep. Nu al een tijdje komt steeds de associatie met *'playground'* in mijn gedachten naar boven. Net als voor de jongeren moet ook in mijn stuk het feesten centraal staan. De jongeren gebruiken de feesten om te experimenteren, om zichzelf en anderen te verkennen, daarbuiten zijn ze bezig met een leven naar volwassenheid op te bouwen (school, werk, stages en toekomst). Op de feesten spelen de jongeren als het ware met verschillende kanten van zichzelf, en lopend op de feesten is als lopen op een speeltuin, een *'playground'*. Een prachtig uitgedost, in kleren en gekke accessoires, publiek met andere omgangsvormen en in andere sferen verkerend laat zich voor de duur van het feest meenemen⁸.

Het ontbreken van een duidelijk groep buiten de feesten, het scheiden van feest en dagelijks leven maakte dat ik veel onzekerheid had wat de groepskenmerken betreft. Maar na verloop van de tijd die ik doorbracht in de Dance-scene werd ik ertoe gebracht dat deze groep zich het best laat kenmerken door het concept *'playground'*. Het feesten staat centraal in de scene en

⁶ Partyflock is een community site voor Dance liefhebbers. Duizenden jongeren zitten dagelijks op deze site. De site bevat informatie over feesten, CD's en DJ's, biedt de mogelijkheid een vriendennetwerk op te bouwen en daarmee berichten uit te wisselen, op verschillende fora worden de meest uiteenlopende zaken besproken en er zijn foto's te bekijken van feesten over het hele land.

⁷ Data uit interviews en participerende observatie gedurende het veldwerk

⁸ Veldnotitie 6 maart 2009

dat dan is ook wat de hoofdzaak moet zijn in het beschrijven van de Dance-scene. *Playground* is het meest passend gebleken voor het benaderen van de groep en zal de hoofdlijn zijn van deze thesis.

Mijn uitleg van *playground* raakt aan het begrip *communitas*, de jongeren streven op de feesten naar een plek waar iedereen gelijk is, waar structuren even niet gelden. Maar is anders door het specifieke karakter, *playground* is de speelplaats van een groep jongeren, een plek waar identiteitsvragen en rolbepalingen worden getest, verkend en geëxperimenteerd. Gedeeltelijk wordt het ideaal van gelijkheid en non-differentiatie nagestreefd, ze willen graag open en vrij zijn en een veilige plek hebben om te kunnen experimenteren met de eigen identiteit. Maar deze playground kennen wel specifieke vormen, er worden grenzen gesteld en wordt exclusief gemaakt voor mensen die binnen de groep passen. Ze gebruiken elementen uit de dominante cultuur, die worden uitgedaagd en onderhandeld.

Maar de *playground* laten zich kenmerken door extreme theatrale vormen, misschien net als de theatrale vormen van *communitas*. *Playground* loopt deels dezelfde stappen door, maar heeft als functie meer individuele drijfveren, het is waar de individuele wensen op speelse en veilige wijze uitgetoet en in een sfeer van spel worden uitgelaten. Het speelt in op de leeftijdsfase van de jongeren en op de bijkomende identiteitsvraagstukken die passen bij deze jongeren. Ze gebruiken de *playground* als tijdelijke ruimte om zich te ontdoen van moeten, en te bevinden in een willen en kunnen. Bepaalde conventies gelden even niet, andere worden verpakt in speels karakter. Van openlijk verzet tegen dominante waarden is in deze groep weinig sprake. De jongeren voelen geen behoefte de waarden van de dominante cultuur te verwerpen, ze neigen zelfs tot conformeren. Naast dat de jongeren geen behoefte hebben zich een eigen positie toe te kennen in de maatschappij lijken de jongeren het vaak belangrijk te vinden te voldoen aan verwachtingen van de samenleving, ze vinden het niet nodig om zich zichtbaar af te zetten tegen de maatschappij en vinden het belangrijk de paden te belopen die gelegd zijn om de volwassenheid te bereiken.

Roos: Ergens verwachtte ik denk ik dat wanneer je onderzoek doet naar een 'subcultuur', ik een groep zou vinden die zich afzet tegen school en ouders en alle dingen die 'moeten', maar het lijkt erop dat dit wel meevalt. De meesten die ik spreek vinden hun school belangrijk en zijn ook bezig met je leven goed op de baan te houden

Nienke: Na, ja we hebben natuurlijk ook de feesten, daar hebben we helemaal ons eigen ding. Het is wel zo dat ik mijn school niet altijd even leuk vind en soms wou ik ook echt dat ik lekker niets meer hoefde te doen. Maar goed, ik heb er niet zoveel moeite mee het gewoon te

doen..dat moet toch ook wel, ik wil gewoon mijn school halen en later kinderen krijgen..dan zou het stom zijn als ik het nu verpest.

Roos: maar heb je niet soms dat je ook graag zoals op de feesten de wereld anders zou willen zien, want jullie genieten toch erg veel van de sfeer en vrijheid van de feesten

Nienke: Ja ik geniet er heel erg van, maar nee dat is ook gewoon iets van daar..dat hoort echt bij de feesten en is ook juist leuk daar.⁹

Het gaat ze vooral om het voelen van een eigen vrije ruimte, waarin deze waarden en normen even niet gelden. De jongeren vinden het heerlijk om deze plek te hebben waar ze alles van zich afgooien, maar zijn daarbuiten ‘goede burgers’, mensen die zich grotendeels conformeren naar de geldende structuren. Werk, scholing en toekomst zijn onderwerpen die de jongeren naast het feesten veel bespreken. Ook het ontbreken van duidelijke uiterlijke kenmerken, eigen ruimte en positie in de maatschappij maakt dat de groep buiten de categorie valt. Wel zijn er de gebruikelijk aspecten van de adolescentiefase herkenbaar, de zoektocht naar een eigen identiteit los van de ouders en verkenning van de verschillende mogelijkheden staat ook bij deze jongeren op de voorgrond. Maar de Dance heeft daar een eigen specifieke stijl in, waarbij de feesten een centrale plek hebben en die ik dus aan de hand van *playground* het best kan benoemen. Het concept *playground* helpt te verduidelijken hoe de jongeren in het leven staan, hoe zij hun identiteit vormgeven en hoe zij omgaan met de onzekere periode die de adolescentie is. Er wordt gekozen voor een extreem en speels onderzoeken en verkennen van de identiteit op de feesten en conformeren en onopvallendheid in het dagelijks leven. In deze context vormen de Dance jongeren een eigen identiteit. In deze thesis heb ik gekozen voor gender om de *playgrounds* van Dance uiteenzetten

Playground is dus het tijdelijk verkennen en experimenteren met de identiteit in extreme vormen. Er wordt niet afgezet tegen de dominante patronen, deze worden in een speels en uitvergroott jasje gestoken. Gestreefd wordt naar een vorm van non-differentiatie, maar wat betreft gender worden de verschillen juist plezierig beleefd en uitvergroott. De wensen, verwachtingen en mogelijkheden worden op speelse wijze verkend. De *playground* bestaat bij de gratie van de sociale realiteit buiten de feesten en het conformeren in deze ‘buitenwereld’. De jongeren verwerken dit wel in het verhaal dat ze vertellen over zichzelf en zij beleven dit op eigen wijze. Het helpt de jongeren bij het verlichten van spanningen en het bouwen aan een leven los van de ouders.

⁹ Interview met Nienke op 4 maart 2009

Hoofdstuk 4: Gender Playground

Een prachtige kroonluchter hangt boven de zaal, het geeft een bijzonder effect door de rode en groene lichten die af en toe de glitterende hangers oplichten. Het is raar te bedenken dat wat nu een zaal voor jonge dansende mensen is, soms ook vol keurig gedekte tafeltjes staat waar keurige mensen hun congres uitzitten. We zijn in Central Studios¹⁰, de *beat* galmt door de zaal en niemand schijnt zoals ik te twijfelen aan de draagkracht van de grote kroonluchter. Felle rode en groene lasers vliegen in golfbewegingen over de mensenmassa heen. De harde *beat* afgewisseld met een stortvloed aan verschillende klanken knalt uit de boxen..het ritmische gedreun doet mijn trommelvliezen trillen. Ik ben omringd door een zaal gevuld met een bont gezelschap van mensen, niet alleen de lichten geven de feesten kleur, ook de kleurrijke outfits en het enthousiaste publiek dragen bij. Honderden mensen dansen de sterren van de hemel op de enorme dansvloer, lijken over een onuitputtelijke bron energie te beschikken. De feesten lijken een andere gevoelstoestand teweeg te brengen, alles is intens¹¹.

In het vorige hoofdstuk is de basis gelegd voor het begrip van de *playground*. Aan de hand van de lichamelijke manifestatie van gender en rolgedrag zal ik in dit hoofdstuk gender in de context van de *playground* beschrijven. Ik zal voorbeelden geven van vrouwen en mannen, hoe zij zich kleden, gedragen en aan de hand daarvan hoe gender vorm krijgt.

Ik ben samen met Marieka en Kim, twee meiden van de flyerclub. Kim heb ik leren kennen als een net gekleed, serieus meisje, maar loopt nu naast me in een topje dat één van haar schouders en haar buik bloot laat en die bedekt is met glitterend nepdiamantjes. Marieka is meestal wat alternatiever gekleed, in wat wijdere broeken en t-shirts. De wijde broek is er nog, maar door het korte roze topje is te zien hoe laag die op de heupen zit. Lachend maken ze contact met mensen die we passeren, mannen en vrouwen ontsnappen niet aan de blikken die naar elkaar geworpen worden. We praten in de loop van de avond met een heel stel mensen, contact leggen kan al volgen op een simpele blik werpen op iemand en die net iets langer vasthouden. Marieka vindt het heerlijk om al deze mensen samen te zien, nergens zie je mensen zo intiem en vriendschappelijk met elkaar om gaan als op een feest is ze van mening. Wanneer ze op een feest is voelt ze vrijheid, ze zegt dat het feesten iets in haar teweegbrengt dat maakt ze het gevoel krijgt te mogen zijn wie ze maar wil. Ze voelt zich niet belemmerd, ze vertelt dat Dance voor haar betekent dat ze geaccepteerd en gewaardeerd wordt. Dit heb ik vaker gehoord, bijna alle jongeren vertellen mij dat ze wat ze ook doen

¹⁰ Locatie aan de Gietijzerstraat 3-5 te Utrecht die voorziet in zaalverhuur voor een breed scala aan evenementen

¹¹ Veldnotitie van ROCKIT op 28 maart 2009

geaccepteerd worden en vrijheid voelen om alle kanten van zichzelf te laten zien. Wat geen of minder plek heeft in de samenleving kan hier wel worden uitprobeerde, even vrij zijn van alles. Marieka vertelt mij dat de feesten een gevoel van verbondenheid en van vrijheid geven. Het is een plek waar je nieuw gedrag en nieuw uiterlijk uit kan proberen, wat bij haar ook te zien is. Het is echt een verschil met de meid die ik buiten de feesten zie¹².

Telkens weer ben ik geboeid door het publiek dat zich inderdaad helemaal lijkt te laten gaan, een dergelijk uitbundig publiek heb ik nog niet eerder meegemaakt. Er wordt gespeeld met de ruimte die jongeren hebben, ze zoeken elkaar op, ze verleggen grenzen van intimiteit. Er wordt gespeeld met uiterlijk vertoning. Mensen dansen, lopen en bewegen zich veel over de ruimte, steeds weer met nieuwe mensen in aanraking komend door het makkelijke contact dat gelegd wordt. Op de feesten creëren de Dance liefhebbers een andere wereld, een uitvergroting van het normale leven. Door het inzetten van uiterlijk en bepaalde vormen van gedrag wordt er gespeeld met de gewone onderdelen van de identiteit. Zittend op de tribune of dansend in de massa worden vriendschappen gesloten, voor de avond, maar soms ook nog voor daarna. Om me heen zitten mensen die elkaar al jaren lijken te kennen, maar ook ik hoor daarbij...en ik ken ze nog maar net. Openhartig worden allerlei persoonlijke verhalen uit de doeken gedaan en hebben mensen intiem contact. Ook ik krijg meermalen een knuffel, aai over de armen, knipoog of grote glimlach met een bijbehorend schoonheidscompliment¹³. Maar hoe vrij en open de jongeren zich ook voelen, er gelden voorschriften. Je moet wel meedoen aan de ‘regels van de groep’ om gewaardeerd en geaccepteerd te worden. Dat komt naar voren wanneer er jongeren zijn die de sfeer bederven.

Lopend met Marieka zien we een zeer gewaagd geklede jonge vrouw bij de tribune staan, in een heel strakke broek met stiletto hakschoenen eronder. ‘Zie je haar’ zegt Marieka, ‘Zij is nep, zie die schoenen, dan kan je helemaal niet dansen, ze wil gewoon ‘lekker’ zijn’. De jonge vrouw wordt beoordeeld op het dragen van hakschoenen. Volgens Marieka geeft dat aan dat ze niet voor de muziek komt, maar gewoon gezien wil worden. Maar ook jongens die te ver gaan in het intieme contact: *‘van die viespeuken die aan je gaan zitten horen hier niet, die moeten maar naar de Monza¹⁴ gaan.*¹⁵

¹² Data van bezoek aan Melkweg op 17 april 2009

¹³ Gecombineerde data van verschillende feestbezoeken

¹⁴ Monza is een club in het centrum van Utrecht, die feesten voor verschillende muziekstijlen organiseren, volgens enkele van de jongeren uit mijn onderzoek een plek die niet aantrekkelijk is voor de Dance, omdat ze een ander, meer doorsnee, publiek kent

¹⁵ Deze beschrijving komt uit data van participerende observatie en gesprekken met Marieka tijdens ROCKIT in Central Studios 28 maart 2009

Er wordt een plek gewenst waarin iedereen gelijk is, maar niet iedereen mag meedoen. Er wordt ge- en beoordeeld, zoals net bleek in de vaststelling van Marieka.

4.1 Spelen met uiterlijk

Onderzoeker: Het valt me op dat op feesten kleding sexy is, het lijkt soms net een show van vrouwen en mannen. Tatoeages, blote kleding en make-up in allerlei kleuren komen op mij over als een show van mannelijkheid en vrouwelijkheid, een soort spel van gezien worden, hoe is dat voor jou?

Vivian: Ja, ik kan me wel voorstellen dat je dat zo ziet. Ik ben het al gewend, vind het ook leuk om dat allemaal te zien. Zelf ben ik ook al uren van te voren bezig met me klaar maken voor een feest. Ik heb allerlei speciale ‘feestkleding’ in de kast hangen en dan zoek ik waar ik het meest zin in heb uit, lekker veel kleur en veel make-up geeft me echt een goed gevoel. Ja, misschien show ik wel een beetje met mezelf, maar het gaat me niet om de aandacht van mannen ofzo...

Onderzoeker: Waar gaat het dan wel om?

Vivian: Ik denk dat het gewoon leuk is om een op zo’n feest eens alles eruit te halen, ja misschien gaat het ook wel om gezien worden. Ik voel me er zelf zekerder bij. Maar het is meer dat je met z’n allen lekker doet waar je zin in hebt. Op een feest kan dat ook, daar heb je niet van die dronken kerels die gelijk denken dat je wel ergens voor in bent. Ik voel me ook zeker en sterk als ik op een feest ben, ik voel me echt vrouw.¹⁶

In de *playground* neemt de uiterlijke vertoning van gender extreme vormen aan, het is net of de jongeren showen. Het uiterlijk neemt extreme vormen aan maar wordt wel afgebakend door de grenzen van de groep. Er wordt door middel van beoordeling en eigen stijl grenzen gesteld, jongeren bekijken de anderen en besteden veel aandacht aan het eigen uiterlijk. Creativiteit wordt geuit in het kiezen van speciale kleding en speciale accessoires. Op deze manier hebben ze een eigen stijl in de vorm van de genderidentiteit die gepresenteerd wordt. Ze presenteren zich graag als zelfverzekerd, vrij en mooi. Dat sterkt de jongeren in hun eigen identiteit, ze verkennen de mogelijkheden die het lichaam hen biedt. Kijkend naar *agency* en structuur zien we deze beide terugkomen. Enerzijds uitvergroten en het hebben van een eigen stijl, de meiden en jongens zijn creatief in het kiezen van elementen die ze bij zichzelf vinden passen (in kleuren, in ‘bloetheid’ en in hoe ze zichzelf beleven). Anderzijds vertolken ze ook

¹⁶ Fragment uit interview met Vivian op 17 maart 2009

structuren, later zal ik laten zien dat traditionele verhoudingen terug te zien zijn, maar ook het vaststellen van en houden aan de kenmerken van uiterlijk op feesten. Ze vergroten en spelen met de vrouwelijke elementen en ook mannen spelen met mannelijkheid, tonen lichamen en sterke kracht.

Vivian geeft eerst aan dat het niet om de aandacht gaat, maar later blijkt dat dit eigenlijk wel onderdeel is, maar een andere vorm van aandacht dan die van de dronken mannen zoals zij ze noemt. Het gaat erom dat de speelsheid intact blijft en dat er geen sekslabel op geplakt wordt, de uitleg en beleving wijkt af van mijn waarneming. Het is niet de bedoeling dat er mensen zijn die een ‘verkeerde indruk’ krijgen van dit sexy publiek, ze willen niet neergezet worden als een groep die seksuele normen overschrijd. Ondanks dit gegeven, of dankzij deze uitleg, laten de jongeren de mooie delen van het lichaam graag zien, ze tonen de buik, rug of schouders graag aan het publiek.

‘Dit heb ik nodig, het is toch heerlijk om je eens flink te laten gaan, laat jezelf zien! Het is toch leuk dat je jezelf mag laten zien. Ja, ik denk dat we jou de volgende keer ook maar eens in wat andere kleren moeten stoppen, je zult zien het voelt heerlijk om dat te kunnen doen. En hier kan het ook, je krijgt alleen maar leuke aandacht, je wordt heus niet ineens een snolletje hoor...hahaha¹⁷.

Myrthe is één van de vele meiden die het heerlijk vindt om zich helemaal te laten gaan en al haar vrouwelijkheid te laten zien. De mooiste creaties worden uit de kast getrokken, terwijl ze als ik haar buiten de feesten zie heel gewone kleding aan heeft (meestal spijkerbroek en polo). Wanneer we gaan shoppen laat ze me zien wat allemaal past bij de vrouwen van de Dance. Stuk voor stuk worden er kleurrijke topjes met laag uitgesneden decolleté tussen de kleding weggepakt, ook strak zitten de broeken of rokjes met leggings worden uit de schappen gepakt. Ze vertelt me dat ze die kleding niet zou dragen buiten de feesten. Het geeft haar wel een goed gevoel op de feesten, de aandacht, het gevoel dat als je in de spiegel kijkt dat je dan een prachtige vrouw ziet maakt dat zij zich zeker voelt op de feesten en over zichzelf¹⁸.

De vrouwen vinden het belangrijk vrij te zijn in wat ze doen, ze geven aan veiligheid te hebben om met verschillende onderdelen van het lichaam te showen en ook uitgebreid aandacht te geven aan de vrouwelijke delen van het lichaam. Op de feesten vergroten de vrouwen hun vrouwelijke elementen, met het lichaam laten ze zien wat vrouwelijkheid is voor

¹⁷ Kim tijdens Awakenings, Amsterdam 11 april

¹⁸ Kim tijdens het kledingshopper op 17 april 2009

de Dance vrouw. Zelfverzekerde stappen, in kleren waarin ze zich mooi voelen en aandacht mee krijgen. Mijn eerste onzekere stappen op de feesten vielen uit de toom bij de krachtige en zelfverzekerde passen van een Dance liefhebber op een feest. Niemand lijkt zich hier onzeker te voelen en het lijkt ook wel alsof iedereen mooi is. De vrouwen vormen een sexy en mooi publiek. Steeds weer ben ik verbaasd over de overdaad aan pracht en praal, het lijkt wel carnaval: twee dames met nepboa's (in de zin van een knuffelslang), samen dragend over de schouders¹⁹. Eigen stijl wordt gewaardeerd, creativiteit en het hebben van speciale accessoires wordt eigenlijk altijd positief beoordeeld en beleefd, het geeft een gevoel helemaal jezelf te mogen zijn:

Onderzoeker: Ik zie dat er een bepaalde stijl is, van korte topjes en veel kleur, maar jullie zeggen geheel vrij te zijn in wat je draagt...hoe maak je je eigen stijl?

Myrthe: Nou, misschien is het wel zo dat bepaalde kleding overeenkomt, maar je hebt altijd je eigen dingen. Net even die 'personal touch', je eigen kleuren of een topje dat niemand anders heeft. Dat maakt het leuk, je maakt er wat van jezelf van. Ik voel me niet net als de anderen, ik doe precies wat ik zelf wil.²⁰

De mannen en vrouwen zeggen beide te doen wat ze zelf willen, ze voelen zich origineel door een bepaald kledingstuk, of door een tatoeage. Maar gezamenlijk tonen ze wel een bepaalde stijl, ze stellen vast wat past en wat niet bij een Dance man of vrouw. Binnen deze vaststelling laten ze hun creativiteit op los laten wat een gevoel van vrijheid geeft.

Gender wordt vergroot, ze laten zoveel mogelijk zien dat ze vrouw of man zijn. Schoonheid en lichaam spelen een rol hierin:

Melissa, Nienke en zitten op het trapje langs de kant van de zaal, we bekijken de mensen die voorbij komen en in reactie op mijn vraag wat nou mooi en lelijk is in de Dance beoordelen ze lachend de mensen die voorbij komen. Ze zien een vrouw die op hakschoenen loopt en wijzen mij (net als ik al vaker heb gehoord) op dat dit een teken is dat ze niet echt Dance, het moet wel passen bij het vrij zijn en het kunnen dansen. 'Zij gaat alleen voor de aandacht' is Nienke haar commentaar. Terwijl er vrouwen zijn met meer sexy bovenkleding dan die ene op hakschoenen. Wanneer een vrouw of man minder charmante lichaamsvormen heeft, maakt het uit hoe hier mee omgesprongen wordt, als je een buikje hebt kan het wel, maar dan wel in

¹⁹ Data van participerende observatie op verscheidene feestlocaties

²⁰ Data uit interview met Myrthe op 31 maart 2009

een iets wijder topje) decolleté is dan weer geen probleem, maar je moet er wel mooi uitzien.²¹

In navolging van dit ideaal blijkt dat de wc op feesten een ware ontmoetingsplaats is en vrouwen lenen elkaar hun haarborstels, make-up en verzorgen het uiterlijk. Als er iets niet goed zit aan de kleding zal je er zeker op geattendeerd en naar alle waarschijnlijkheid ook bij geholpen worden het weer ‘in model’ te krijgen. De wc heeft soms zelfs deodorant en haarlak klaarstaan, als service van de zaak²².

Ook de mannen showen hun lichaam en daarmee gender in extreme vormen. Veel mannen lopen in blote body rond, niet alleen vanwege de warmte.

Onderzoeker: En jij dan Joris, loop jij ook wel in je blote body?

Joep: Ja, vaak wel.

Onderzoeker: Mag ik vragen waarom je dat doet?

Joep: Het is gewoon zo dat je op een feest helemaal in je element bent, dat straalt er dan ook in uiterlijk vanaf. Als je je goed voelt dan zie je dat, je loopt blij, zeker. Ik vind het leuk om in m'n blote body rond te lopen, dat kan daar en soms is het ook heel warm

Onderzoeker: Is het daarom, vanwege de warmte?

Joep: Nou ja eigenlijk niet, soms wel hoor, maar ik geloof niet dat je het daar echt koeler van krijgt...warm heb je het toch wel. Ik vind dat mijn lichaam best gezien mag worden hahaha, daarom doe ik het. Ik voel me er goed bij en loop dan graag zo rond²³.

Veel mannen lopen op de feesten zo rond, na aanleiding van dit gesprek met Joep heb ik nog de kans gezien om dit te vragen aan andere mannen op feesten. Sommigen blijven beweren dat het vanwege de warmte is, maar er kwam nog iets anders naar voren, de mannen vinden het mooi om te laten zien wat voor body en soms ook welke tatoeages ze hebben (*‘Ik heb dat ding niet laten zetten om vervolgens weg te stoppen onder een t-shirt’*)²⁴. Het is alsof de mannen die een mooi lichaam en mooie tatoeages hebben graag hun mannelijkheid op deze wijze tonen. Het is ook een stoer, mannelijk gezicht om blote bovenlichamen te zien. Het heeft ook iets ‘puur mannelijks’. Omdat bijna alle mannen die met blote body rondlopen, op een enkeling na, ook een mooi lijf om te zien hebben wekte dat nieuwsgierigheid wat betreft

²¹ Data van bezoek aan in Qontrol 25 april 2009

²² Data van bezoek aan Club Poema op 7 februari 2009 en enkele andere feesten

²³ Interview met Joep op 26 maart 2009

²⁴ Informeel gesprek met een jongen in de Melkweg op 17 april 2009

de mannen gekleed rondlopen. Of er een schoonheidsideaal aan vastzit om te ‘mogen’ showen.

Onderzoeker: Denk je dat het belangrijk is dat je een mooi lichaam hebt, dat je rondloopt in een blote body? Ik weet dat jij het eigenlijk nooit doet, welke reden heeft dat?

Kai: Omdat Nienke dat niet wil haha, nee, omdat ik me er denk ik niet echt prettig bij zou voelen. Ja ik weet niet, ik vind het ook wel een beetje overdreven soms, de mannen die het doen zien er hebben vaak ook tattoos enzo en zien er denk ik toch wel gespierd uit..om een dik iemand die het heel warm heeft na misschien. Niet dat ik me schaam ofzo, maar ik vind ook niet dat ik mooier ben zonder shirt²⁵.

Kai vindt het niet nodig om rond te lopen in een blote body, daarbij verwijst hij eigenlijk ook naar dat het alleen door de gespierde mannen, die iets te showen hebben gedaan wordt. Schoonheid en het iets te laten zien hebben dat bij je hoort spelen kennelijk wel een rol. Uit de uitspraken van Joep was al te zien dat hij vindt dat hij zich wel mag laten zien, dat hij een mooi lichaam heeft, of zoals anderen geldt dat ze een tatoeage hebben die ze steunt in het gevoel uniek te zijn.

Verder besteden de mannen minder aandacht dan de vrouwen aan het uiterlijk, de grootste taak in het ‘versieren’ van het lichaam is voor de vrouwen. De jongeren bevestigen in de sfeer van het speelse van de *playground* de bestaande genderpraktijken. Vrouwen besteden extra aandacht aan uiterlijk door het uitvergroten van de vrouwelijke aspecten van hun lichaam. Ze spelen met kleding en make-up en geven zo een eigen stijl in vrouwelijkheid. Mannen vertolken stoere rollen, blote body’s en tatoeages tonen sterke lichamen. Ze pronken met hun mannelijkheid en vrouwelijkheid en bevestigen daarmee in wezen de genderpatronen. Maar er wordt ook creativiteit en vrijheid beleefd en geuit. Dat kan al zijn door het voelen van een originaliteit van een kledingstuk, een tatoeage of het aanbrengen van accessoires. Verschil en rolverdeling in uiterlijk worden zo in het karakter van de *playground* neergezet. Dit blijft beperkt tot de feesten, ze keren allemaal weer terug naar hun leven buiten de feesten waarin ze een beduidend minder spectaculair uiterlijk hebben.

²⁵ Telefoongesprek met Kai op 20 juni 2009

4.2 Spelen met rollen

Steeds weer wordt mij verteld hoe bijzonder de feesten zijn, dat iedereen gelijk is, dat ze daar alles van zich af kunnen werpen, helemaal vrij zijn. Maar toch zie ik ook veel ‘traditionele’ rollen en blijven veel van de gebruikelijk genderpatronen overeind in de vrije cultuur die de jongeren zeggen te hebben. Het wilde en speciale lijkt binnen de ‘regels’ af te spelen.²⁶

De jongeren willen graag het idee hebben dat alle ‘gewone’ aspecten van het leven niet gelden in de *playground*. Ze vertellen me dat iedereen gelijk is, dat iedereen een soort broederschap beleeft op de feesten. Dit raakt aan het begrip *communitas*, het streven naar een ongedifferentieerde tijdelijke wereld. En inderdaad, het is me opgevallen dat contact erg soepel verloopt, je hoeft iemand maar aan te kijken en er is aanleiding om met elkaar te praten. Jongeren beleven dat zij een bijzondere wereld creëren waarin alles en iedereen gelijk is. Ik herken dat de jongeren vrij zijn in de omgang met elkaar en in het uiten van persoonlijke wensen. Maar tegelijkertijd is te zien dat zij niet erg afwijken van de meer traditionele gedragspatronen. Het wordt alleen in extremere vormen gegoten en daarmee kunnen de jongeren de beleving hebben dat zij ‘anders’ zijn. Wanneer ik de jongeren vraag naar de door mij gesignaleerde differentiatie en representatie van traditionele verschillen volgt:

Onderzoeker: Het valt me op dat op feesten wel overeind blijft dat mannen en vrouwen elk eigen rollen hebben, mannen benaderen de vrouwen, betalen vaak een drankje, geven de aandacht, hoe zien jullie dat?

Lesley: Nou ja, traditioneel, ik zie niet echt in dat wij daar traditioneel lopen te doen. Vind jij dat hoe we daar doen traditioneel is?

Onderzoeker: Na ja, het is wel zo dat de ‘gewone’ rollen blijven bestaan, even kort door de bocht: mannen flirten, kopen de drankjes, drinken bier en zien er stoerder uit, vrouwen drinken mixdrankjes, showen de vrouwelijke lichaamsdelen en spelen meer de ‘zachtere verleidelijke’ rol

Marieka: Ja, maar het is niet zo dat we daarmee minderwaardig zijn. Bij ons voel ik juist dat ook al is er verdeling, we juist gelijkwaardig zijn. Ik kies er zelf voor en voel me juist gerespecteerd door de jongens.

Myrthe: Bovendien zou het maar saai zijn en een rommeltje worden als je alles om gaat draaien. Ik vind het juist leuk om vrouw te zijn en dat mag je dan toch wel laten zien?

²⁶ Veldnotitie 25 maart 2009

Lesley: Ik denk dat je dat gewoon al vroeg leert, dat zit er in hè. En op feesten is het wel zo dat je heel vrij bent om te doen zoals je wilt, ook al is dat misschien een beetje volgens traditie..het is toch wel anders.²⁷

Jongeren voelen geen behoefte om de rollen echt uit te dagen, ze zijn tevreden met de positie die ze hebben en lijken het juist leuk te vinden de nadruk te leggen op de verschillen. Verschil betekent niet minderwaardigheid. Ze geven op de feesten graag uiting aan deze verschillen. Mannen en vrouwen hebben hun eigen rollen en eigen gedrag. Er wordt gestreefd naar gelijkheid, maar er is duidelijk sprake van een rolverdeling. Net als in uiterlijk vinden de jongeren het fijn om genderpatronen binnen de *playground* te behouden, maar door creativiteit en het anders uitleggen van het gedrag en de rollen wordt ook hierin beleefd dat ze vrij, speciaal of anders zijn.

De *playground* vertoont ‘grootse vormen’, in het flirten is de taak van de vrouw het verleiden, het af en toe een verleidelijke blik werpen op een man of met houding aangeven dat ze openstaat voor contact. Dat doen ze met knipogen en lachen die niet over het hoofd te zien zijn.

Het aandacht krijgen en vragen gaat aan de hand van uiterlijk, maar ook aan de hand van het duidelijk maken dat je openstaat voor aandacht. En iedereen lijkt open te staan voor aandacht, dit wordt plezierig ervaren, lekker met z’n allen gezamenlijkheid beleven. In de vorm van intiem contact/aandacht, maar ook in de vorm van lachen en kletsen. De vrouwen geven alleen aanleiding lijkt het, of geven door middel van een net wat langere blik of lach aan dat de man toenadering kan zoeken. Op de feesten zie ik soms meisjes die op de tribune een groepje jongens verderop net even wat vaker aankijkt, vooral als ze lacht. De haren worden even naar de andere kant van het gezicht gestreken. Dat vinden de meiden geen probleem, het maakt het leven juist minder saai als er een dergelijke verdeling is²⁸.

Mannen zoeken de toenadering, ze stappen eigenlijk gewoon pontificaal op je af en beginnen een kletspraatje, waarin complimenten niet ongewoon zijn. Soms gaat dat samen met een knipoog en soort knuffelachtige aai. Intimiteit hoeft hier niet per definitie aangebonden te zijn, of seksualiteit, maar wel wordt soms gevraagd of je nog mee gaat ‘afteren’²⁹, dan mag ik

²⁷ Data van groepsinterview met Lesley, Myrthe, Marieka en Kim op 2 april

²⁸ Maria tijdens het bezoek aan Happy Dayzz, Culemborg op 28 februari

²⁹ Afteren is de uitdrukkingen die in de Dance staat voor het na een feest nog bij iemand thuis verder feesten of nog even nahangen

mijn vriendinnen ook wel meenemen. Ik sla het aanbod steeds af, dat trek ik niet (om om half acht 's ochtend bij iemand nog 'door te gaan'). Volgens de jongeren uit mijn onderzoek is het allemaal onschuldig en is het altijd met meerdere mensen en volgen er eigenlijk nooit seksuele contacten of relaties uit. Relaties en seksuele contacten worden eigenlijk alleen buiten de feesten opgedaan, maar wel met mensen uit de Dance. Soms leggen ze na een feest contact via Partyflock en kan daar een relatie uit voortkomen, of ze kennen elkaar via vrienden, soms komen ze op school of werk iemand tegen die ook van de Dance is. Maar eigenlijk altijd ontstaat de relatie wanneer er buiten de feesten contact is, maar dan wel op de één of andere manier verbonden is aan de Dance³⁰.

Het toenadering zoeken en de rollen die mannen en vrouwen hebben in de *playground* geeft het normale verloop van onbekende mannen en vrouwen weer en is voorbeeld van wat ik veel vaker heb meegemaakt. Ze geven elkaar veel aandacht maar ook in lichamelijke zin, mannen en vrouwen hebben veel contact. Het contact is vaak ook voor een buitenstaander als ik heel intiem, veel aanraking en al snel hebben mensen contact alsof ze elkaar al jaren kennen. Aaien over je arm, knipogen en handen vastpakken is niet ongewoon. Maar ook vrouwen doen het:

Op de wc leer ik Leonie kennen, ze wil me graag aan haar vriendje voorstellen en pakt me bij de hand..'kom' zegt ze, 'gezellig dan laat ik je even aan Stefan zien. Ze stelt me aan Stefan voor en als ik later weer wegga geeft Leonie me een knuffel 'We houden contact hè, dan kun je me interviewen'³¹.

Hoewel flirten volgens de jongeren bijzaak is, zie ik veel mensen flirten met elkaar, ook hier geven de jongeren een andere uitleg aan dan ik. Waar ik seksualiteit en geflirt zie, vertellen jongeren mij dat het gaat om genegenheid en je goed voelen.

Onderzoeker: Hé maar die jongen net, vindt Kai dat niet vervelend als hij zo dichtbij je zit?

Nienke: Nee joh, dat is gewoon gezellig. Haah, ik wil wel mooi gevonden worden, maar ben geen speelgoed. Dat heb je hier niet hoor. Hier kan je ook met mannen praten zonder lastiggevallen te worden. Dat vind ik echt tof en Kai weet toch dat dat gewoon vriendschappelijk is. Daar is niks bijzonders aan hoor³².

³⁰ Data uit verschillende gesprekken met de 'flyerclub en Melissa en haar vrienden'.

³¹ Data van gesprekje met Leonie tijdens Berlin Underground op 4 april 2009

³² Gesprekje met Nienke tijdens Happy Dayzz op 28 februari 2009

Het contact was naar mijn gevoel intiem en de jongen leek op haar uit te zijn. Nienke geeft hier een andere uitleg aan, in latere gesprekken met vrouwen wordt dit meer gezegd. Genegenheid en gezelligheid zijn de drijfveren volgens zowel mannen als vrouwen. Ik denk dat het ergens hiertussen in zit, deels willen de jongeren graag genegenheid voelen maar door aan te geven dat aandacht en je gewild voelen meespeelt denk ik dat er wel een seksuele geladenheid in het contact zit. Vrouwen en mannen raken elkaar veel aan, ze zitten of staan dichter op elkaar dan ik gewend ben. Het is een andere omgangsvorm en waar ik eerst dacht dat veel mannen iets van me moesten blijkt het minder inhoud te hebben en ook ik wen er langzamerhand aan. De jongeren spelen met de ruimte die ze hebben ten opzichte van elkaar en verleggen de grenzen van contact. Maar door de uitleg die gegeven wordt aan dit gedrag, kan de veiligheid en 'nethed' bewaard blijven. Ze worden zoals eerder gezegd niet graag neergezet als een groep die seksueel grensoverschrijdend is. Maar ze willen ook vrij zijn en het gevoel hebben een bijzondere groep te zijn, door het op deze wijze uit te leggen kan dit zo beleefd worden.

Volgens de jongeren geeft het niet dat er taken zijn die beter bij de man of juist bij de vrouw passen volgens de jongeren in mijn onderzoek, anders zou het maar een rommeltje worden. Mannen geven de complimenten, besteden aandacht aan de vrouwen en geven ze het gevoel mooi en leuk te zijn. Vaak geven de mannen een soort 'aai', strijken ze met de hand over de rug heen. Vaak beantwoord met een lach of een enkele keer een kus op de wang. Ook in het dansen is dit te zien, mannen lijken in het dansen meer de toenadering te nemen, ze dansen richting vrouwen of om de vrouw heen, de vrouw danst meer verleidelijk, speelt het spel op haar manier. Het zijn vooral de vrouwen die uitgesproken aandacht krijgen en meer verborgen aandacht geven. Waar zij dus wel weer meer zichtbaar aandacht geven aan uiterlijk.

Gender in uiterlijk en gedrag worden uitvergroot, in wezen zijn het kenmerken die veel overeenkomen met de normale gang van zaken maar jongeren laten hun creativiteit er op los. Ze beleven de traditionele vormen van gender anders door het geven van een uitleg en de beleving die afwijkt. Door de dramatiek in en intensiteit van het contact en uiterlijk krijgt de *playground* zijn bijzondere karakter. De jongeren beleven op deze manier de meer traditionele genderrollen en uiterlijke kenmerken als origineel en anders.

Hoofdstuk 5: Van feestvertier naar de dagelijkse realiteit

In hoofdstuk vier is gender in de *playground* beschreven, het speelse en dramatische karakter van de *playground* kwam daarin naar voren. Maar de *playground* bestaat bij de gratie van het de sociale realiteit. In dit hoofdstuk zal de relatie en doorwerking van de *playground* met de dagelijkse realiteit beschreven worden. Het nut van het creëren van de *playground* zal hier naar voren worden gebracht.

De jongeren hebben uiteenlopende levens, van schoolgaand tot werkloos, van thuiswonend tot op kamers wonen. Maar voor allen geldt dat Dance een belangrijke plek in het leven inneemt. De feesten hebben ook buiten de tijd zelf een plek, ze kunnen worden besproken, ze bedenken waar ze graag heen willen en kunnen foto's van een feest op Partyflock terugzien. Dan worden ook normen en waarden van de feesten nog eens opgeroepen en bediscussieerd.

De meiden van de vriendenclub van Melissa gaan vaak samen kleren kopen en soms spreken ze ook liever af zonder de mannen, om meidendingen te bespreken. Welke kleren ga ik aantrekken op dat feest, welke mannen zijn nou echt leuk en welke juist niet? Samen kijken ze naar de foto's van Partyflock, lachen om de vrouwen die ze overdreven vinden omdat ze net te veel bloot of teveel make-up dragen. Ik zie geen verschil tussen de aangewezen dames, maar na oefening zie ik wat ze bedoelen: het gaat om de houding van de meiden, het gaat om hoe de vrouwen zich te graag als 'lekkerding' willen neerzetten. Je moet wel relaxed blijven, jezelf zijn en er niet arrogant uit zien. Anders moet je maar naar een Hiphop feest gaan vinden ze, daar gaat het om 'attitude' volgens Melissa en haar vriendinnen (*'Dat is bij ons zo anders, daar houden wij niet van – Nienke'*). De mannen worden ook bekeken en af en toe zuchten de dames bij een vreselijk mooie jongen, maar ook 'kijk die loser' klinkt het af en toe. De dames bepalen samen wat wel en wat niet geoorloofd is en wat het juiste gedrag en uiterlijk is³³.

Deze meiden besteden vaak de vrije tijd samen door, in die tijd worden de meidendingen besproken die samenhangen met de Dance. De meiden leggen aan de hand van foto's en het bespreken van feesten samen vast wat wel en toegelaten is en wat het juiste gedrag is. Dat is wat in de vriendengroepen gebeurt, ook in het optrekken met de flyerclub, waarvan niet iedereen echt vrienden is zie je dit verschijnsel. De jongens en meiden daar bespreken aan de hand van mijn vragen, maar ook uit zichzelf wat er leuk was aan een feest en wat niet. Vaak

³³ Data van interviews met Melissa en haar vrienden en uit participerende observatie tijdens visites aan Melissa

gebeurt dit in termen van of de sfeer nou echt was zoals die hoorde te zijn, dat hangt dan vaak samen met hoe mensen zich naar elkaar gedroegen: in het bijzonder mannen en vrouwen. Teveel ‘arrogante vrouwen’, waarmee vrouwen bedoeld worden die niet openstaan voor leuk contact (ongeacht of het een man of vrouw is met wie dat contact is), drukken de sfeer. Die horen hier niet, die zouden gewoon lekker naar een plek moeten waar het ‘zien en gezien’ worden wel een rol speelt. Ook mannen die zich niet aan de regels hebben gehouden drukken de sfeer, wanneer ze handtastelijk of ‘schunnig’ in taal waren. Door het bespreken van de feesten leggen de jongeren vast wat nou de cultuur is die bij de Dance hoort. Ook aan de hand van fora op Partyflock gebeurt dit, Anna en haar vrienden, de flyerclub en veel van de door mij gesproken jongeren zijn erg actief op deze site. In de fora worden met andere mensen van de Dance besproken. Hoe gender in de *playground* wordt vormgegeven blijft dus niet beperkt tot de feesten zelf, ook in de tijd buiten feesten wordt onderhandeld over geaccepteerde, gewenst of ongewenst gedrag en uiterlijk van vrouwen en mannen.

5.1 Elementen van de *playground* in de sociale realiteit

Het leven buiten het ideaal van de *playground*, in de sociale realiteit, bestaat voor een deel uit conformeren naar de dominante waarden en onopvallendheid. Zoals hierboven beschreven wordt wel met vrienden uit de Dance een soort verlengde van de *playground* gemaakt in het bespreken van de *playground*. Maar er is daar geen plek voor de grootse en dramatische uitingen van de *playground*. Dit verlengde blijft beperkt tot het ‘praten over’. Er wordt geen ruimte voor gevraagd, het is niet voor ander publiek. De jongeren verzetten zich niet tegen de waarden en gebruiken van de sociale realiteit van alledag zoals ook beschreven in hoofdstuk drie. Toch is het horen bij de Dance en de *playground* onderdeel van het verhaal dat jongeren over zichzelf vertellen.

Onderzoeker: Maar jullie vertellen anderen dus eigenlijk niet dat je bij de Dance hoort, doe je dat nooit?

Kim: Nou ja, wel aan mensen die ook naar feesten gaan, maar die ken je dan meestal ook van een feest of je kent ze al heel lang en weet dat gewoon.

Lesley: Ja, m'n ouders weten bijvoorbeeld wel dat ik naar feesten ga, en mensen op school ook wel... maar het is meer dat je er verder niet echt iets over te bepraten hebt met anderen.

Onderzoeker: Hoe hoort het wel bij jullie leven dan?

Marieka: Nou je weet het zelf toch, het is toch wel iets dat je bent...ik ben er toch wel trots op ofzo..het is echt iets van mij³⁴.

Het horen bij de Dance is een gevoel, het hoort wel bij de identiteit, dus ook de genderidentiteit. De jongeren voelen zich erbij horen en dat levert ze wat op. Uit interviews komt vaak naar voren dat jongeren zich beter zijn gaan voelen door het bezoeken van feesten en het vinden van gelijkgestemden. In verscheidene interview vertellen vrouwen mij dat ze sinds ze de feesten bezoeken meer zelfvertrouwen hebben gekregen. Ze voelen zich gewaardeerd en veilig in de Dance en ze nemen dit mee naar het leven buiten de feesten, in de identiteit. Ze kunnen zich echt vrouw voelen. Zij merken dat aan hoe zij in het in het leven staan, een van meiden van de flyerclub vertelt:

‘Ik ging wel stappen met vriendinnen van de middelbare school, dat deden we al langer. Dan gingen we naar de binnenstad, maar ik voelde me vaak helemaal niet zo op mijn gemak. Het was wel gezellig, met mijn vriendinnen, maar dat was ook alles. Het gaat om hoe je door de anderen benaderd wordt, mannen willen altijd wat van je en de vrouwen kunnen je wel schieten. Nu voel ik me anders, ik heb geleerd gewoon schijt te hebben aan die anderen...ik heb ze niet nodig om me goed te voelen. Ik denk dat ik dat heb gekregen door de Dance. Het gaat daar echt heel anders, ik voel me niet zo’n lustobject..ik kan dansen en kletsen en alles wat ik wil dat geeft me een goed gevoel en nu kan ik dat ook veel beter in de rest van mijn leven’.³⁵ - Myrthe

Uit dit fragment, wat overeenkomt met andere verhalen, komt naar voren dat jongeren door het horen bij een groep zich beter in hun lijf voelen en ze makkelijker omgaan met de wereld om hen heen. Ze zijn gelukkiger omdat ze in de *playground* een plek hebben waar ze zich gewaardeerd voelen, ze zijn blij ergens bij te horen en daarmee zichzelf aan te vullen. Vrouwen beleven minder druk om te voldoen aan bepaalde maatstaven van de samenleving, dan met name druk die ze beleven van leeftijdsgenoten. Ze leren in de Dance om te gaan met spanningen. Ook de mannen vertellen soortgelijke verhalen:

‘Naar een feest gaan laadt me op, ik heb het best druk met mijn werk en met mijn opleiding, dan is een feest echt dé plek om even alles los te laten. Ik vind het wel belangrijk dat mijn school enzo goed gaan, ik wil graag mijn opleiding binnen de tijd afmaken, dus ik ben daar

³⁴ Interview met Lesley, Kim en Marieka op 2 april 2009

³⁵ Interview met Myrthe op 31 maart

wel veel mee bezig. Het feesten staat dan niet in de weg, dat is gewoon ook wie ik ben en ik heb het ook nodig...ik voel me daar op mijn gemak. Ik ben nu echt happy met mezelf³⁶.

De jongeren beleven dat zij door de *playground* meer zichzelf kunnen zijn. Ze kunnen hun bezigheden en de feesten combineren. Het staat elkaar niet in de weg ook al lijkt het wel los van elkaar te staan, halen ze er elementen uit die ze toepassen op de individuele levens. Zoals dat de vrouwen voelen dat het bijdraagt aan een positief zelfbeeld, of dat het helpt om de drukte van het leven even te ontladen.

Dat de *playground* eigenlijk een verlengde is van de 'normale' genderpatronen maakt het makkelijk te conformeren in de sociale realiteit. De jongeren kunnen zich wel 'anders voelen' en gehoor geven aan de wens een eigen ik te ontwikkelen door het speciale karakter, maar het past goed bij de sociale structuren van gender: het wordt alleen in de *playground* extreem vormgegeven. Conformeren ligt dan eigenlijk voor de hand, het is geen verzet, geen echt afwijking van het dominante patroon. Het is een stijl waarin zowel de dominante structuren vertolkt worden als creativiteit en het beleven van uniek zijn plek hebben.

5.2 Waarom de playground?

Het leven van de adolescent kent veel spanningen, naast de nieuw verkregen vrijheid. Druk van leeftijdsgenoten wordt groter. Het horen bij de Dance, geeft ze meer zekerheid en maakt dat ze minder vatbaar zijn voor spanningen van leeftijdsgenoten. De jongeren zeggen relaxter in het leven te staan, ze beleven dat ze een plek hebben waar ze gewaardeerd worden en waar ze creativiteit kunnen uiten en vrij zijn om te doen wat ze willen.

De *playground* is een plek los van de ouders. Ze beleven dat ze anders zijn dan de ouders, andere jeugdgroepen en traditie. Ze houden de *playground* gescheiden van de sociale realiteit van het leven op school, het hebben van toekomstplannen. Ze hebben een eigen wijze van het passen bij de sociale realiteit, ze conformeren, 'verdwijnen' haast in de wereld buiten de feesten. Het creëren van de daartegenover geplaatste vrijplaats van de *playground* heeft voor de jongeren uit de Dance ook de functie dat zij zonder de positie in de samenleving te verspelen of zonder dat het grote gevolgen heeft voor hoe zij in het leven gezien worden kunnen experimenteren met verschillende kanten van de eigen identiteit. De jongeren kunnen hier met allerlei mensen in contact komen, beleven eenheid en kunnen aan hun eigen persoon andere vormen geven. Ze verkennen in een veilige ruimte de eigen en de ander zijn waarden en wensen.

³⁶ Fragment uit interview met Joep op 26 maart 2009

Het heeft nut omdat ze er passende elementen uithalen voor de identiteit, individuele aspecten, zoals zeker voelen en het hebben van een plek waar je jezelf kan zijn en de verplichtingen weer aan te kunnen. Ze kunnen op deze manier creatief omgaan met spanningen zoals die van veel vrijheid, maar anderzijds juist weer meer druk van vrienden. Beleving en uitleg en creativiteit voelen in de druk maken dat deze spanningen aan kunnen.

De verbindingen tussen de feesten en het dagelijks leven zijn complex, het staat in relatie tot individuele wensen, als zelfvertrouwen, maar ook groepsgerelateerde aspecten zoals de spanningen van de adolescent. Het feesten is de plek waar geëxperimenteerd kan worden en waar in ieder geval door de jongeren een prettige mate van vrijheid in het verkennen en tonen van de eigen persoon verkregen wordt. Het dagelijks leven lijkt een plek waar gewerkt wordt aan de toekomst en het conformeren naar de maatschappelijke waarden en normen. Voor de meeste jongeren geldt dat het ze helpt een eigen identiteit te vormen. Het uitleggen van de eigen groep als groep waar jongeren zich vrij kunnen voelen, creatief mogen zijn maakt dat de jongeren beleven zekerder te zijn en kunnen ze de eigen positieve kanten benadrukken.

De *playground* helpt bij allerlei onzekere gevoelens die deze periode in het leven meebrengt en leert de jongeren met allerlei verschillende elementen en mensen in contact te brengen. Het is een creatieve zoektocht naar het vinden van een balans tussen het individuele leven, de verwachtingen van de sociale realiteit en de Dance, het is een complex samenspel van al deze aspecten van het leven en wanneer dit goed lukt worden voor de man en de vrouw verbeteringen gevonden in het leven. De *playground* is een speciale en nuttige wijze van omgaan met de adolescentie.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Aan de hand van identiteitsconstructie en de adolescentie als specifieke periode hierin heb ik beschreven wat de taak van de adolescent is in deze fase van het leven. De jongeren hebben ongekende vrijheid, maar ook nieuwe vormen van druk. De spanningen die dit met zich meebrengt vraagt van de jongeren nieuwe vormen van omgaan met deze periode in het leven. Ouders spelen hierin een minder grote rol, vriendengroepen of het horen bij een subcultuur wordt belangrijker. Gender is een gevoelig onderdeel van de identiteitsconstructie, het is zichtbaar en wordt gauw beoordeeld door de omgeving. Dance is een groep die al lange tijd bekend staat als groep waarin feesten centraal staat, maar ook seksualiteit een rol speelt. De Dance deed zijn intrede in Nederland als de tweede ‘Summer of Love’.

In deze thesis heb ik mijn ervaringen met de Dance-scene beschreven, ik heb antwoord gegeven op de vraag hoe de Dance jongeren omgaan met de spanningen die horen bij hun levensfase, hoe zij in deze tijd vormgeven aan de genderidentiteit. Ik heb laten zien dat subcultuur en de aannames die uit de literatuur naar voren kwamen minder opgaan voor deze groep. Subcultuur bleek minder relevant door het ontbreken van de kenmerken. Er wordt niet afgezet tegen de dominante genderpatronen, deze worden in een speels en uitvergroot jasje gestoken. De metafoor *playground* heb ik gebruikt om aan te geven hoe deze groep wel benaderd kan worden. De *playground* heb ik theoretisch onderbouwd aan de hand van een combinatie van de concepten *festive culture*, *communitas*, *moratorium* en enkele aanvullingen hierop.

Ik heb *playground* gepresenteerd als een ideaal streven dat bestaat bij de gratie van de sociale realiteit. *Playground* zoals de speeltuin van kinderen, *playground* als plek om te spelen met de (gender-)identiteit, voor een groep jongeren die zich onopvallend en conformerend opstelt in de realiteit van alledag. De *playground* is de creatie van een tijdelijke ruimte voor verkenning en experimenteren met gender en identiteit. Het is een streven naar een ideale wereld, maar die alleen kan bestaan bij de gratie van de sociale realiteit. Zonder structuren en differentiatie, geen streven naar een andere en ideale wereld. Net als dat kinderen op de speelplaats leren hoeveel durf ze hebben, hoe stoer ze zijn, hoe ze zich tegenover een ander kind opstellen, hoe ze vriendjes maken en in dat contact zijn, hoe ze de rollen bepalen. Zo leren en verkennen de jongeren van de Dance op de feesten, tijdens de *playground* waar hun grenzen liggen, hoe ze hun vrouwelijkheid of mannelijkheid willen tonen en wat er wel en niet gezien mag worden. Ze gebruiken in hun identiteit, in het verhaal

over zichzelf, ze gebruiken het om zonder de ‘gewone’ levenspatronen te verliezen toch te verkennen en uit te proberen.

In de empirische hoofdstukken heb ik bewijs geleverd voor mijn associatie met *playground*, ik heb aan de hand van veldwerk data de metafoor willen verhelderen en daarmee getracht te overtuigen dat dit een passender begrip is van de Dance scene en de wijze waarop de jongeren omgaan met de spanningen van deze periode. In hoofdstuk drie heb ik beargumenteerd dat *playground* het tijdelijk verkennen en experimenteren is met de identiteit in extreme vormen. Ik heb de data gepresenteerd aan de hand van verschillende verhalen van de jongeren en eigen ervaringen. Zo heb ik hier naar voren gebracht hoe mijn idee van *playground* wordt ondersteund. Het ontbreken van groepskenmerken die zichtbaar zijn, het ‘verdwijnen’ van de jongeren in het leven van alledag tegenover het belang van de feesten en het verloop van de *playground*. Ook is naar voren gekomen dat de jongeren zich niet afzetten tegen de dominante cultuur, ze voelen geen behoefte een eigen ruimte te claimen of zich af te zetten tegen de ‘volwassen’ maatschappij.

In het hoofdstuk ‘Gender Playground’ heb ik gender geplaatst in de context van *playground*. Ik heb laten zien hoe in het uiterlijk extreme vormen en creativiteit bijdragen aan hoe de jongeren de eigen gender beleven, maar ook hoe zij traditionele patronen in stand houden. Vervolgens heb ik hetzelfde gedaan met hoe rollen vorm gegeven worden in de *playground*. Ook in dit hoofdstuk zijn meerdere jongeren aan het woord gekomen en heb ik daarnaast speciale aandacht geschonken aan het weergeven van de *playground* door het schetsen van de feesten en de mensen. Ik heb beargumenteerd dat de jongeren een specifieke stijl hebben waarin zij zowel vrijheid beleven als regels stellen. Daarnaast heb ik inzichtelijk gemaakt hoe de jongeren de gender in de *playground* beleven en hoe dit samengaat met het beleven van een eigen (gender)identiteit. In het laatste empirische hoofdstuk ben ik ingegaan op de relatie van de *playground* met de sociale realiteit. Daarin heb ik geconcludeerd dat het een complexe relatie is. Enerzijds geven de jongeren gehoor aan individuele wensen, en halen ze er bijvoorbeeld meer zelfvertrouwen uit. Anderzijds wordt ook gehoor gegeven aan het omgaan met spanningen die horen bij de adolescentie. Voor hun eigen leven halen ze hier van alles uit, ze voelen zich zekerder en kunnen zich zonder de positie in de dominante cultuur te verspelen permitteren om te experimenteren en grenzen te verleggen. Ze beleven dat ze een veilige en prettige ruimte hebben waarin ze aan de wensen horend bij de adolescentie te voldoen. In het leven van alledag conformeren de jongeren, de extreme vormen blijven beperkt tot het wereldje van de feesten. Jongeren scheiden de werelden, maar eigenlijk

combineren ze de werelden. Het nut van de *playground* komt hieruit naar voren gekomen en ook de meerwaarde die deze metafoor heeft in het benaderen van deze groep.

Met deze thesis heb ik bij willen dragen aan de kennis over jeugdgroepen, in het bijzonder over gender en identiteitsconstructie in de Dance scene. Het onderzoek heeft mij tot vele inzichten gebracht en deze heb ik zo goed mogelijk verwoord in dit stuk. Helaas heb ik niet alles kunnen verwerken wat ik gezien en beleefd heb. De grote hoeveelheid data die ik in de loop van deze drie maanden heb verzameld kan niet allemaal plek hebben in dit stuk. Voor verder onderzoek geeft het wel aanleiding, zo heb ik het aandeel dat drugsgebruik heeft niet kunnen verwerken, dit zou een onderzoek op zich kunnen worden en voegde voor deze thesis niet in die mate wat toe dat het noodzakelijk was te noemen. Toch blijft het een interessante vraag hoe dit bijdraagt aan de sfeer en de beleving van de feesten.

Ik heb u met deze thesis meegenomen in de wereld van de Dance, het leven van de Dance liefhebber en de creatieve stijl van de *playground*.

Literatuurlijst

Aaronsson, B.

1999 Dancing Our Way Out of Class through Funk, Techno or Rave. *Peace Review*, 11, 2, 231-236

Buikema, R. & van der Tuin, I.

2007 *Gender in media, kunst en cultuur*. Bussum: Coutinho

Côte, J.E. & C.G. Levine

2002 *Identity Formation, Agency and Culture a Social Psychological Synthesis*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates

Crossley, N.

2001 *The Social Body: Habit, Identity and Desire*. London: SAGE Publications

Dekker, Roodenbrug & Rooijackers

Erikson, E.H.

1968 *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton & company

Falassi, A.

1987 *Time out of Time: Essays on the Festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press

Gaunlett, D.

2008 *Media, Gender and Identity: An Introduction*. London: Routledge

Hebdige, D.

1979 *Subculture: The Meaning of Style*. London: Methuen

Holland, D., Lachicotte, W., Skinner, D. & Cain, C.

1998 *Identity and Agency in Cultural Worlds*: Cambridge Massachusetts, Londen: Harvard University Press.

Hutson, S.R.

1999 Technoshamanism: Spiritual healing in the rave subculture. *Popular Music and Society*, 23, 3, 53-77

Johansson, T.

2008 *The transformation of sexuality: gender and identity in contemporary youth culture*. Brookfield: Ashgate Publishing Company

Krayer, A., Ingledew, D.K. & Iphofen, R.

2008 Social Comparison and Body Image in Adolescence: a Grounded Theory Approach. *Health Education Research*, 23, 5, 892-903

Luyckx, K., Schwartz, S.J., Berzonsky, M.D., Soenens, B., Vansteendkiste, M., Smits, I. & Goossens, L.

2008 Capturing ruminative exploration: Extending the four dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42, 58-82

Meijer, M.

2007 Hèléne Swarth en de constructie van mannelijkheid in de feministische literatuurbeschuwing, in: Buikema, R. & van der Tuin, I. (ed) *Gender in media, kunst en cultuur*. Bussum: Coutinho

Murillo, E.G.

1997 Pedagogy of a Latin American Festival. *The Urban Review*, 29, 4, 263-281

Napier, D

1987 Festival Mask: A Typology, in: Falassi, A. (ed) *Time out of Time: Essays on the Festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press

North, A.C. & Hargreaves, D.J.

2002 Music and Adolescent Identity. *Music Education Research*, 1,11, 75-92

Redhead, S.

1997 *Subculture to Clubculture: An Introduction to Popular Cultural Studies*. Oxford: Blackwell Publishers

Reischer, E. & Koo, K.S.

2004 The Body Beautiful: Symbolism and Agency in the Social World. *Annual Review of Anthropology*, 33, 297-317

Sökefeld, M.

1999 Debating Self, Identity, and Culture in Anthropology. *Current Anthropology*, 40,4, 417-447

Thornton, S.

1996 *Club Cultures*. Middleton, Wesleyan University Press

Wilson, B.

2006 *Fight, Flight, or Chill: subcultures, youth and rave into the twenty-first century*. Quebec: McGill-Queen's University Press

Wolputte, S.

2004 Hang on to Your Self: Of Bodies, Embodiment, and Selves. *Annual Review of Anthropology*, 33, 251-269

Bijlage 1: Reflectieverslag

Oh wat was het spannend om mijn eerste stappen te zetten in het doen van kwalitatief onderzoek. Waarschuwingen van docenten over crisisfasen en het niet meer zien zitten waren wel aanwezig maar kregen nog geen inhoud: eerst maar eens doen. Maar de crisis is meerdere malen toegeslagen, in het veldwerk en daarna. Ten eerste vond ik het spannend om de groep te vinden, waar vind je ze en hoe benader je de jongeren, hoe zorg ik ervoor dat mijn onderzoek ook interessant wordt voor hen? Het was ook spannend om naar feesten te gaan, ik wist totaal niet wat ik verwachten kon en zag in mijn gedachten mensen die drugs en duistere hollen. Maar ik kwam terecht in een open en kleurrijk gezelschap. Het is me meegevallen hoe ik ontvangen ben door de Dance-scene en gelukkig had ik vrij snel een aantal mensen die mij geholpen hebben bij het verkrijgen van toegang tot de Dance-scene.

Eenmaal begonnen raakte ik tevreden over mijn assertiviteit, het voorhouden aan mezelf dat ik ‘onderzoeker’ was heeft mij enorm geholpen om lef te tonen in het afstappen op mensen en in het aankaarten van mijn onderzoeksthema’s. Hoewel mijn onderzoekerrol soms vervaagde en ik mezelf eraan moest herinneren dat ik data aan het zoeken was en af en toe het ook onwennig voelde en ‘te hoog gegrepen’ ben ik uiteindelijk wel tevreden over mijn eerste stappen als veldwerker. Wat ik lastig vind, maar toch in de toekomst nog vaker zal voorkomen is als mensen kritisch zijn tegenover mijn onderzoek. Ik val dan een beetje uit mijn rol en ga twijfelen aan mijn onderzoek en kunnen. Daar zal ik wel meer ervaring voor nodig hebben om dit beter een plek te kunnen geven.

Ik heb meer aangedurfd dan ik dacht, ik ben naar feesten geweest, heb mezelf aangedragen als ik hoorde van activiteiten en ik denk dat ik steeds meer mensen vond voor mijn onderzoek. Ik vond het, vooral aan het begin, lastig om aansluiting te vinden bij de groep, in taal en interesses. Ik heb gemerkt dat daar veel tijd voor nodig is, vertrouwen winnen en diepgang in data krijgen heb je niet zomaar voor elkaar. Sommige mensen praten graag en zijn snel persoonlijk, maar dat is een enkeling. Het doorvragen en aankaarten van bepaalde onderwerpen heb ik lastig gevonden en lukte me pas goed toen ik bekender was worden met de mensen. Dat bekender worden was voor mij ook nodig om de juiste opstelling en taalgebruik in te zetten en zo nuttige data en goede contacten te krijgen. Drie maanden is wat mij betreft erg kort om dit alles te bewerkstelligen, maar in deze tijd ben ik tevreden met wat ik daarin bereikt heb.

Ik heb veel geleerd wat betreft onderzoekstechnieken, het doen van interviews moest aardig bijgeschaafd worden. Ik ben blij dat ik gebruik gemaakt heb van opnames, ik kon

daardoor zien wat er aan mijn interviewtechnieken verbeterd moest worden. De eerste (en ook soms later nog, als ik dacht ‘het wel te weten’) interviewopnames luisterde ik vol schaamte af, steeds weer blèrde ik er doorheen en gaf ik mijn informant te weinig ruimte om zelf te vertellen. Het waren de zenuwen, maar ook gewoon onervarenheid. Dit is beter geworden, maar is wel een punt om te blijven beseffen.

Het contact met mijn informanten heb ik als prettig ervaren. Ik heb gemerkt dat veel mensen het best heel leuk vinden te vertellen en ik het leuk vind een nieuwe wereld van binnenuit te leren kennen. Soms was ik wel onzeker, voelde ik me niet helemaal op mijn plek in deze ‘nieuwe wereld’ en kon ik me wat verloren voelen. Op andere momenten stond ik sterker in mijn onderzoek en in mijn eigen rol en heb ik het ook echt heel leuk gevonden kennis te maken met al deze nieuwe dingen en voelt het ook als een bijzondere ervaring.

Voor mij was het in het veld zijn het leukst, de data-analyse was het onderdeel dat op het moment de meeste energie kost en wat mij vaak heeft doen twijfelen aan mijn kunnen. De drempel was vaak hoog wanneer ik bezig moest met het analyseren van de data, het uitwerken ging wel met meer gemak (dat was eigenlijk wel leuk, maar tijdrovend). Ik heb het vermoeden dat dit te maken heeft met onzekerheid over de resultaten en de druk dat ik het zo goed mogelijk wil doen. Soms was ik een beetje zenuwachtig voor ik bezig moet, dit gevoel ebt wel weg als ik eenmaal bezig ben. Maar ik wist me er wel elke keer toe te zetten en ik weet voor de toekomst dat het voor mij het beste werkt als ik zo snel mogelijk na een activiteit de data uitwerk en analyseer. Het schrijven van de thesis heeft bij mij verschillende crisisfasen gekend, nu nog ben ik af en toe erg onzeker en begin ik vanuit een soort rare paniek te schrijven en dat heeft geen zin omdat ik dan alles wat in mij opkomt en wat ik meegemaakt heb wil gebruiken en ga verwerken. Terwijl je goed voor ogen moet houden wat je argument is. Dat kost me moeite en zal ik nog veel in moeten leren.

Al met al is het een ervaring geweest die allerlei emoties heeft gekend. Als ik het zo terugkijk zijn toch de goede kanten overheersend, ondanks dat vaak ook grote onzekerheid en crisis op de voorgrond waren. Ik zie het maar als een leerproces, waarbij ik ook deze kanten van mezelf maar beter leer kennen om er bewust van te zijn en er op in te kunnen spelen in de toekomst. Het belangrijkste is dat ik het bijzonder heb gevonden om in een nieuwe wereld te duiken en het voelt goed dat ik ‘bekend ben met de Dance’, toch een beetje alsof het nu ‘mijn groep is’.

Foto: Mariëka en ik in de kroeg na het shoppen' en voorafgaand aan Berlin Underground

Bijlage 2: **Samenvatting**

Deze thesis gaat over hoe jongeren in de Dance scene vormgeven aan gender en genderidentiteit. De jongeren bevinden zich in een specifieke fase van de identiteitsconstructie die zich laat kenmerken door nieuw verworven vrijheid en het verkennen van mogelijkheden en wensen. De zoektocht naar gender in de Dance-scene heeft mij tot nieuwe inzichten gebracht betreft het vormgeven van de genderidentiteit van de Dance liefhebber. Ik ben afgestapt van het begrip van subculturen en heb een eigen metafoor, *playground*, gepresenteerd.

Playground zoals de speeltuin van kinderen, *playground* als plek om te spelen met de (gender-)identiteit, voor een groep jongeren die zich onopvallend en conformerend opstelt in de realiteit van alledag. De *playground* is de creatie van een tijdelijke ruimte voor verkenning en experimenteren met gender en identiteit. Het is een streven naar een ideale wereld, maar die alleen kan bestaan bij de gratie van de sociale realiteit. De jongeren zitten in een fase van enerzijds veel vrijheid en anderzijds juist druk van vriendengroepen en het volwassen leven dat ze te wachten staat. Zij hebben een ruimte gecreëerd waarin zij vrijheid uitoefenen in het

spelen met en vormen van de eigen identiteit, maar deze ruimte bestaat alleen bij de gratie van de sociale structuren en het leven buiten de *playground*.

Playground is het tijdelijk verkennen en experimenteren met de identiteit in extreme vormen. Er wordt niet afgezet tegen de dominante patronen, deze worden in een speels en uitvergroet jasje gestoken. Gestreefd wordt naar een vorm van non-differentiatie, maar wat betreft gender worden de verschillen juist plezierig beleefd en uitvergroet. De wensen, verwachtingen en mogelijkheden worden op speelse wijze verkend. De *playground* bestaat bij de gratie van de sociale realiteit buiten de feesten en het conformeren in deze 'buitenwereld'. De jongeren verwerken dit wel in het verhaal dat ze vertellen over zichzelf en zij beleven dit op eigen wijze. Het helpt de jongeren bij het verlichten van spanningen en het bouwen aan een leven los van de ouders.

Aan de hand van gender, in uiterlijk en rolgedrag is de *playground* verbeeld. Het extreme en dramatische karakter is naar voren gekomen aan de hand van beschrijvingen van uiterlijk, contact en intimiteit. De beleving en uitleg van de jongeren over deze vorm van uiten geeft aan dat zij creativiteit en vrijheid beleven door deze manier van leven/feesten. De jongeren beleven dat zij positieve elementen mee kunnen nemen naar hun individuele leven in het dagelijks bestaan. Zelfverzekerdheid, beter in je lijf en het makkelijker bewegen in de sociale wereld worden aangedragen als het nut van de *playground*. De *playground* 'helpt' bij allerlei onzekere gevoelens die deze periode in het leven meebrengt. Het is een creatieve zoektocht naar het vinden van een balans tussen het individuele leven, de verwachtingen van de sociale realiteit en de Dance, het is een complex samenspel van al deze aspecten van het leven en wanneer dit goed lukt worden voor de man en de vrouw verbeteringen gevonden in het leven. De *playground* is een speciale en nuttige wijze van omgaan met de adolescentie.